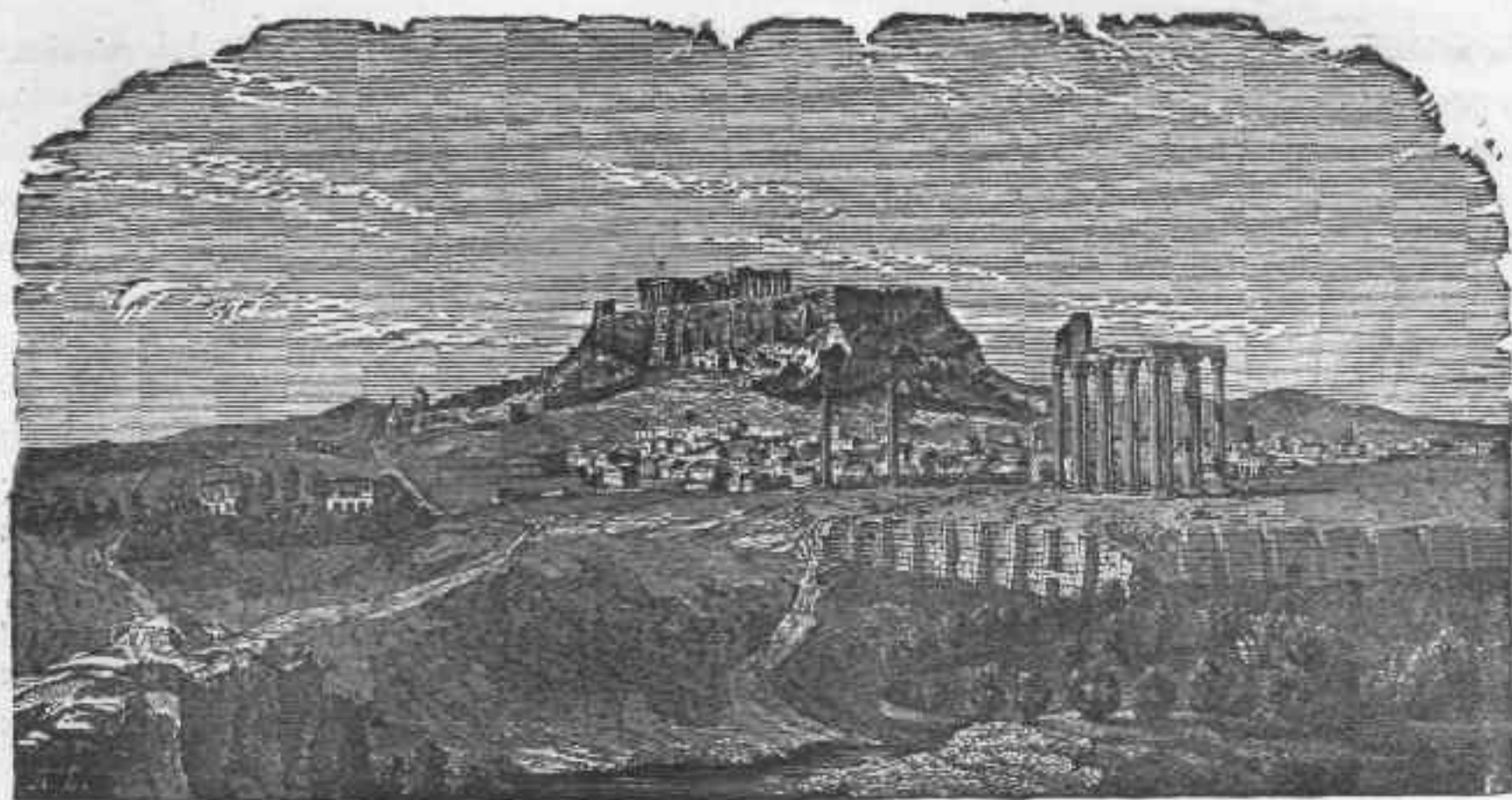

ΠΑΝΔΩΡΑ.

1 ΙΟΥΝΙΟΥ, 1863.

ΤΟΜΟΣ ΙΑ΄.

ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ 317.

Ο

ΠΟΙΗΤΙΚΟΣ ΑΓΩΝ

Τ Ο Υ

1863.

Ἡ ἐπέκεινος αὐτῇ τῶν Μουσῶν ἑορτὴ ἐτελέσθη ἐφέτος τὴν 3^{ην} ἀντὶ τῆς 20 Μαΐου. Πολὺν δὲ πλῆθος συνέβρευσεν καὶ πάλιν καὶ κατέκλυσε τὰς αἰθούσας τοῦ Παρεπιστημίου. Καὶ οὐδὲν μὲν ποίημα ἐκρίθη βραβεύσεως ἄξιον· ὁ δὲ εἰσηγητὴς, ὁ πολυμαθὴς τῆς ἱστορίας καθηγητὴς, ὁ καὶ τῇ ποιητικῇ δάφνῃ ἐστεμμένος Κύριος Δ. Βερναρδάκης ἀνέγνω εὐφρασεστάτην καὶ ἐκτενῆ ἐκθεσίαν, θυμηδίας ἐμπλήσασαν καὶ γέλωτος τὸ ἐκλεκτὸν ἀκροατήριον.

—ooo—

Ἰδοὺ ἡ ἐκθεσις.

Ἐν μέσῳ πολιτικῶν περιπετειῶν, σπουδαιωτάτων διὰ τὴν τύχην τῆς ἡμετέρας πατρίδος, συγκινητικὸν καὶ παρήγορον βεβαίως εἶναι τὸ θέαμα τῆς σημερινῆς δημοτελοῦς ἑορτῆς, τὴν ὁποῖαν ἐσπεύσατε καὶ

ἐφέτος νὰ τιμήσητε, Κύριοι, παραγενόμενοι εἰς τὴν κρίσιν τοῦ ποιητικοῦ διαγωνισμοῦ. Καὶ οἱ μὲν μετὰ θάρρους καὶ μετ' ἐλπίδων ἐνατενίζοντες εἰς τὸ μέλλον, παρίστασθε χαίροντες εἰς τὴν πνευματικὴν ταύτην τῆς νέας Ἑλλάδος σταδιοδρομίαν, ἐξ ἧς ἀπεκδέχεσθε τοὺς ἀριστεῖς, τοὺς μέλλοντας νὰ ἐπιθέσωσιν εἰς τὸ λαμπρὸν πολιτικὸν οἰκοδόμημα τοῦ μέλλοντος κορωνίδα καλλίστην ἀπασῶν καὶ ἑλληνικωτάτην, τὴν ἀπὸ τῆς ἐθνικῆς ποιήσεως· εἰ δέ τις ἀπόθυμος καὶ δύσελπις, ἀποιωνιζόμενος τὰ λοιπὰ, καὶ παρηγορίαν διψῶν καὶ παραμυθίαν, προστρέχει εἰς τὸ τελευταῖον τοῦτο ἄσυλον τῶν ἐλπίδων του, εἰς τὴν πνευματικὴν ταύτην ἐστίαν τοῦ ἑλληνικοῦ γένους, καὶ βλέπων τὴν φιλόμουσον τῆς πατρίδος νεότητα μετ' εὐγενοῦς ἀμίλλης συνδουλιζούσαν τὸ ἱερὸν καὶ πατροπαράδοτον τῆς ποιήσεως πῦρ, θερμαίνεται τὴν ἔρημον τοῦ ἀπὸ τῶν ἐλπίδων θάλπου καρδίαν, καὶ παρηγορεῖται καὶ προσδοκᾷ, εἰπὼς ποτὲ καὶ ἀναδοθήσεται ἐντεῦθεν σωτήριός τις στήλη φωτός, ὡς ἡ τοῦ Μωϋσέως ἐκείνη, καθοδηγήσουσα, αὐτὴ καὶ, εἰς ἐνδοξον καὶ αἰσιώτερον μέλλον. Οὐδ' εἶνε κενὴ ἡ ἄγαν τύχην ἡ ἀπὸ τῆς ποιήσεως ἐλπίς αὕτη. Τί ἤθελεν ᾗνε ἡ Ἑλλάς, ἐὰν ἐσπερεῖτο καὶ πάντας μὲν ἐν γένει τοὺς ἀθανάτους αὐτῆς συγγραφεῖς, ἀλλ' ἰδίως ὅμως τὸν Ὅμηρον, τὸν Πίνδαρον καὶ τοὺς λοιποὺς ἐνδοξοτάτους αὐτῆς ποιητάς; Ὡραῖον σῶμα, ἀνεψυχῆς,

ναὸς καλλιμάμαρος ἔρημος τῆς θεότητος. Ἀλλ' ἄνευ τούτων ἡ Ἑλλάς, ὄνομα γυμνὸν γοητείας, καὶ λέξις χαλκόνηρος, ἤθελέ ποτε ἐμπνεύσῃ εἰς τὴν Εὐρώπην τοῦ αἰῶνος τούτου, τὸν βραχὺν μὲν, ὥς μὴ ὤφειλε, ἀλλ' ἐξάλλον ἐκείνον ὑπὲρ τῶν ἀγωνιζομένων Ἑλλήνων ἐνθουσιασμόν, εἰς ὃν κατὰ μέγαν μέρος ὀφείλεται ἡ πολιτικὴ ἡμῶν ἐκ νεκρῶν ἀνάστασις; Ἀλλ' ἡ οὕτως ἐκ τῆς ἀρχαίας ποιητικῆς δόξης τῆς τότε ὤφελθαι Ἑλλάς, μήπως ἄρα γε ἐπαρουσιάσθῃ γυμνὴ αὐτὴ τῆς ἐλικωνείου δάφνης, καὶ ἐντελῶς ἀπόκληρος τῆς τῶν προγόνων ποιητικῆς εὐφυΐας καὶ δόξης; Οὐδαμῶς. Ὅτε οἱ Ἕλληνες ἀνενέουν κατὰ τὸν αἰῶνα τοῦτον τὰ κατὰ ξηρὰν καὶ θάλασσαν τρόπαια τῶν Πλαταιῶν καὶ τῆς Σαλαμίνας, καὶ ἀπεδείκνυνον ζῶσαν ἐν ἑαυτοῖς τὴν ἀρχαίαν ἀρετὴν, παρθένος σεμνὴ ἅμα καὶ ἀρρένωπη, ἡρώϊκὴ καὶ ἀφελής, ἀλλ' ἴδιον καὶ πρωτοφανὲς κάλλος ἀπαστράπτουσα, ἡ δημοτικὴ Μοῦσα τῆς νέας Ἑλλάδος, χειραγωγουμένη ὑπὸ φιλέλληνας καὶ φιλομούσου ἀνδρὸς, τοῦ σοφοῦ Γάλλου Fauriel, εἰσῆρχετο εἰς τὰς αἰθούσας τῶν σοφῶν καὶ ἰσχυρῶν τῆς Εὐρώπης, καὶ συνηγόρει ὑπὲρ τῶν δικαίων τῆς Ἑλλάδος καὶ τοῦ χριστιανισμοῦ. Ἐν ᾧ δὲ ἐχαράττοντο εἰς τὰς πλάκας τῆς ἱστορίας αἱ καινοφανεῖς καὶ πρωτότυποι φυσιογνωμίαι τοῦ Βότσαρη καὶ Τσαβέλλα, τοῦ Διάκου καὶ Καραϊσκού, τοῦ Ὀδυσσεὺς καὶ Κολοκοτρώνη, τοῦ Κανάρη καὶ Μιαούλη, ἀνεγράφετο συγχρόνως εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν γραμμάτων καὶ νέον εἶδος ποιήσεως, ἡ ἡρώϊκὴ ποίησις τῆς νέας Ἑλλάδος, καὶ ἐν τῷ μέσῳ τῶν δαφνῶν του καὶ τῶν στεφάνων, ἐν τῷ μέσῳ τῆς παγκοσμίου του φήμης καὶ δόξης, κατεγίνετο γέρον ἤδη ὁ Goethe νὰ μιμηταὶ τὴν ποίησιν ταύτην, καὶ νὰ ἰδρῷ ὑπὲρ αὐτῆς ζωγραφικοὺς διαγωνισμούς. Οὐ μόνον λοιπὸν ἡ ἀρχαία αὐτὴ μὲν ἐφημίσθη καὶ ἐδοξάσθη ἐκ τῆς ποιήσεως, εἰς δὲ τοὺς ἀπογόνους αὐτῆς ἡμᾶς παρέσχε πολύτιμον ἀπὸ τῆς ποιητικῆς αὐτῆς ἀρετῆς καὶ δόξης εὐεργεσίαν, ἀλλὰ καὶ ἡ νέα Ἑλλάς ἀνέστη ἐκ τοῦ τάφου τῆς κρατοῦσα εἰς μὲν τὴν δεξιὰν ξίφος, εἰς δὲ τὴν ἀριστερὰν λύραν, ἀμφοτέρω δὲ καὶ τὸ ξίφος τῆς καὶ τὴν λύραν κατέστεψεν ἀμάραντος δάφνης.

Εἰρηνεύσασα δὲ ἡ Ἑλλάς καὶ βασιλευθεύσα εἰς τίνος ἄλλου πράγματος τὴν θεραπείαν ἦτο ἐπόμενον νὰ ἐπιδοθῇ πλειότερον καὶ θερμότερον, εἰμὴ τῆς ποιήσεως; Ὅπως ἡ θρησκεία καὶ ἡ γλῶσσα, οὕτω καὶ ἡ ποίησις εἶνε ἡ πιστὴ ἀντανάκλασις καὶ ὁ ἀσφαλτος γνώμων τῆς ἀναπτύξεως τοῦ ἐθνικοῦ πνεύματος. Ἀλλ' ἡ μὲν γλῶσσα, ὥς τὸ κοινὸν καὶ ἀδιάφορον ἔδαφος τῆς ὅλης τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος ἐνεργείας, τότε μάλιστα ἀποδείκνυται εὐφυὲς καὶ γόνιμος, ὅταν ἀναβλαστήσῃ τὰ εὐώδη ἄνθη καὶ τοὺς ἀγλαοὺς καρποὺς τῆς ποιήσεως· ἡ δὲ θρησκεία, θυ-

γάτηρ καὶ ἀνασσα τῶν οὐρανῶν, πῶς ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ τῆς ἐνδικαιτήματος ἤθελε γίνῃ ὁρατὴ, πῶς ἤθελέ ποτε αὐτὸ τοῦτο ἀποκαλυφθῇ εἰς τὸν ἀνθρώπον, τὸ ταπεινὸν καὶ χαμαιγενὲς τοῦτο τέκνον τῆς γῆς, ἄνευ τῆς ποιήσεως; Ἡ ποίησις εἶνε ἡ κλίμαξ τοῦ Ἰακώβ, ἡ μεταβιβάζουσα τὸν ἀνθρώπον ἐκ τῆς γῆς πρὸς τὸν οὐρανόν, ἡ ἀναρπάζουσα αὐτὸν ἀπὸ τοῦ ἐπιγείου σκιόφωτος τῆς γλώσσης, καὶ μεταφέρονσα αὐτὸν εἰς τὸ αἰθέριον φῶς τῆς θρησκείας. Ἐνωτιζομένη ἐναρμονίους φθόγγους μελωδίας ἀβρόχτου, ὅχι πλέον ἀνθρωπίνης, συντρίβει διὰ τοῦτο τὰ δεσμὰ τῆς πεζῆς τῶν ἀνθρώπων γλώσσης, καὶ δανείζεται τὴν λιγύφθογγον μολπὴν τῆς ἀηδόνος· καὶ κάτοικος ὅχι πλέον τῆς γῆς, ἀποδύεται διὰ τοῦτο τὸν ὑλοφάνταν χιτῶνα τῆς γῆϊνης ὑπάρξεως, περιβάλλεται τὰς πτέρυγας τὰς λευκάς τῆς περιστερᾶς, καὶ ῥίπτεται εἰς τὰς ἀχανεῖς τοῦ αἵθερος ἐκτάσεις. Εὐτυχὴς ἡ ποίησις, εὐτυχεῖς ἡμεῖς, ἐὰν εἰς τὰς σελίδας, ὅσας ἐπιστρέψῃ ἄνωθεν φέρουσα, ἀντανάκλαται ὁ οὐρανός· εὐτυχεῖς, ἐὰν ἡ περιστέρα ἐπιστρέψῃ πρὸς ἡμᾶς φέρουσα εἰς τὸ ῥάμφος τῆς κλάδου ἐλαίας. Ὁ κλάδος οὗτος ἐστὶ τὸ σύμβολον τῆς εἰρήνης, τὸ σύμβολον τῆς συνδιαλλαγῆς τῆς γῆς πρὸς τὸν οὐρανόν, τῆς ὕλης πρὸς τὴν ἰδέαν. Ἐκεῖνα τὰ ἔθνη ἐμεγαλύνθησαν πνευματικῶς καὶ ἐδοξάσθησαν, παρ' ὅσοις ἐτελειώθη ἡ διὰ τῆς ποιήσεως συνδιαλλαγὴ αὕτη· παράδειγμα ἔστω τὸ ἀρχαῖον ἑλληνικὸν ἔθνος, οὐ μόνον ποιητικώτατον ἀπάντων ἀναδειχθὲν, ἀλλὰ καὶ θρησκευτικώτατον σύναμα, καὶ τὴν γλῶσσαν αὐτοῦ ἀναπτύξαν εἰς βαθμὸν τελειότητος μοναδικὸν καὶ ἀνέφικτον.

Ἡ ποίησις λοιπὸν εἶναι ἡ ὠραία βαλθίς, ἀφ' ἧς ἀρξάμενη ἐξώρμησεν πρὸς νέον στάδιον πολιτικοῦ βίου ἡ ἀναγεννηθεῖσα Ἑλλάς, πρὸς τὴν ποίησιν ἐστράφησαν μετ' ἰδιαζούσης κλίσεως καὶ προσοχῆς ἱκαναὶ εὐγενεῖς τοῦ ἀναγεννηθέντος ἔθνους δυνάμεις, καὶ ἡ ποιητικὴ αὕτη ὁσηδήποτε καὶ οἰαδήποτε τῶν νέων Ἑλλήνων κίνησις καὶ ζωή, μαρτυροῦσα ὅτι δὲν εἶχεν ἀποσβεσθῇ, ἀλλ' ἔκκειεν ὑπὸ τὴν τέφραν τῆς ἐθνικῆς δουλείας, ἡ ἀρχαία τοῦ ἔθνους ποιητικὴ εὐφυΐα, καὶ ἐμπνεύουσα χρηστὰς περὶ αἰσιωτέρου μέλλοντος ἐλπίδας, χαροποιεῖ ὑμᾶς, καὶ προθύμους συνάγει κατ' ἔτος εἰς τὸν κάλλιστον ἐπὶ ταῖς ἐλπίσι ταύταις ἀγωνά τοῦτον. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον καὶ ἐθνικὴ εὐγνωμοσύνη ὀφείλεται εἰς τε τὸν πρῶτον τοῦ τοιοῦτου ποιητικοῦ ἀγῶνος καθιδρυτὴν, τὸν φιλογενέστατον Κ. Α. Πάλλην, καὶ εἰς τὸν φιλοτίμως εἰς τὸ παράδειγμα τούτου ἐπακολουθήσαντα φιλογενέστατον Κ. Βουτσινᾶν. Ἐὰν δὲ ἡ νεωτέρα ἑλληνικὴ ποίησις ὀλίγιστα μὲν μέχρι τοῦδε προήγαγεν εἰς φῶς ἀξιόλογα ἔργα, καθόλου δὲ εἰπεῖν, οὔτε πρὸς τῶν φιλομούσων ἰσως καὶ φιλογενῶν καθιδρυτῶν τοῦ ἀγῶνος τούτου τὰς προσδοκίας ἀνταπεκρίθη ἀκόμη πληρέστατα, οὐ.

τε ἀπέδειξεν ἐν γένει τεχνικόν τι ποίημα, ἱκανὸν νὰ συγκριθῇ πρὸς τὰ αὐτοφύκτῳ μὲν ἐκείνα, ἀλλὰ κάλλι-
στα ποιητικὰ μνημεῖα τῆς δημοτικῆς ποιήσεως, ζη-
τήσασα τὰς ἐμπνεύσεις αὐτῆς ὅχι ἐντὸς ἑαυτῆς καὶ
ἐντὸς τοῦ ἔθνους, ἀλλ' εἰς ξένας φιλολογίας καὶ ἱστο-
ρίας, οὐδὲν θαῦμα, οὐδ' εἶναι δίκαιον ν' ἀπελπίζῃ
τοῦτο ἡ ἀποκωλύη τοῦς ἀγωνοθέτας, ἡ ὕμῃς ἡ ὅν
τινα δῆποτε ἄλλον, νὰ παρέχῃσι πᾶσαν δῆποτε καὶ
οἰανδῆποτε συνδρομὴν καὶ ἐμφύχῃσιν εἰς τὸν ἀγῶνα
τοῦτον. Τὸ πρῶτον βῆμα πάσης βιολογικῆς μορφῆς,
πάσης μορφῆς, ἥτις ὑπόκειται εἰς τὴν ἀνάπτυξιν, εἰς
τὸ διαλεκτικὸν σχῆμα τῆς αὐξήσεως, τῆς ἀκμῆς καὶ
τοῦ θανάτου, εἶνε ἐξ ἀνάγκης μίμησις. Ὁ καρπὸς
κατὰ τὴν πρώτην περίοδον τῆς ἀναπτύξεώς του μι-
μεῖται τὸ φύλλον· τὸ νήπιον μιμεῖται ὡς μικρὸς
ψιττακὸς τὰς λέξεις τῆς μητρὸς του· ἀπάντων τῶν
μεγάλων ποιητῶν τὰ πρῶτα ἔργα εἶναι ἀπομιμήσεις,
καὶ ὁλοκλήρων δὲ ἔθνων ἡ πρώτη ποίησις εἶνε ξενι-
κὴ ἀπομίμησις. Ἀλλ' ὁ καρπὸς περιδύεται βαθμηδὸν
τὴν κατὰ φύσιν καὶ τελείαν μορφήν ὀριμάζων· ἀλλ'
ὁ μικρὸς ψιττακὸς παῖς αὐξάνει βαθμηδὸν καὶ ἀνδρί-
ζεται εἰς αὐτοτελή, αὐθαίρετον καὶ αὐτεξούσιον

« μύθων τε ῥητῆρα . . . πρηκτῆρά τε ἔργων. », (1)

ἀλλ' οἱ μιμηταὶ βαθμηδὸν προεβιάζονται εἰς ποιη-
τάς· ἀλλ' ἡ ξενίζουσα τῆς νέας Ἑλλάδος ποίησις, ἃς
ἐλπίζωμεν, διὰ τί ὅχι; ἃς ἐλπίζωμεν εἰς τὸν ἀγα-
θὸν τῆς Ἑλλάδος δαίμονα, ὅτι θέλει ἀποβάλλῃ ἐπὶ
τέλους ὃν φέρει ἐπὶ τοῦ τραχήλου ξενικὸν ζυγόν, θέ-
λει γίνῃ αὐτόνομος, ἐλευθέρα καὶ ἀνεξάρτητος, καὶ
ἐντρεπτικὴ γενομένη ἐκ τῶν ῥημάτων τούτων τοῦ
Θηβαίου μελοποιοῦ:

« Ἔστι δὲ ὅλον ἐν ἀνθρώποισι ματαιότατον,
Ὅστις αἰσχύνων ἐπιχώρια παπταίνει τὰ πόρσω,
Μεταμῶνις θηρεύων ἀκράντοις ἐλπίσιν, » (2)

θέλει πλέξῃ καὶ προσκομίσῃ εἰς τὴν ἀναγεννηθεῖσαν
ἡμῶν πατρίδα στέφανον ἀπὸ δάφνης ἐγχωρίου καὶ
ἐλληνικῆς, ἀπὸ τῆς εὐθαλοῦς καὶ ἱερᾶς δάφνης τοῦ
Παρνασσοῦ καὶ τοῦ Ἑλικῶνος.

Ἡ ἐφετεινὴ ποιητικὴ συγκομιδὴ εἶνε οὐ μικρά, ὥς
πρὸς τὰς ἐκτάκτους πολιτικὰς περιστάσεις, διότι τὰ
εἰς τὸν ἐφετεινὸν ἀγῶνα εἰσπεμφθέντα ποιήματα
εἶνε ἑπτὰ. Ἀρχόμεθα τῆς ἀναλύσεως καὶ κρίσεως
τούτων ἀναβαίνοντες ἐκ τῶν χειρόνων καὶ ἀτελε-
στέρων πρὸς τὰ κρείττονα καὶ τελειότερα.

Εἰς τὴν πρώτην καὶ κατωτάτην βαθμίδα κατε-
τάχθη ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς τῶν κριτῶν ἡ *Οὐσία*,
ποίημα κακοσύντακτον καὶ κακόρεκτον, δυσκατάλη-
πτον καὶ δυσανάγνωστον, ἐκτεινόμενον εἰς 84 σελί-
δων φιλοσοφικὰς καὶ θεολογικὰς μελέτας, περὶ Θεοῦ,
περὶ φύσεως, ποιήσεως, ἐνότητος, ὑγρότητος, μάξης,

βίου, λέξεως, λόγου, δικαίου, δικαιοσύνης, κοινω-
νίας, οἰκονομίας, ἀνθρώπου, κλπ. κλπ. Ἡ κρίσις ὅχι
πλέον βέβαια, ἀλλὰ ἡ ἀνάγνωσις καὶ μόνη τοῦ ποιή-
ματος τούτου δεῖται Δηλίου κολυμβητοῦ. Εἰς τῶν
τῆς ἐπιτροπῆς ἠθέλησε νὰ διαπλεύσῃ τὸ πέλαγος
τοῦτο ἐπιβὰς, εἰς τὸ λεγόμενον « καράβι τῆς ὑπο-
μονῆς », ἀλλ' ἐναυάγησε. Τὸ ξένον πάθημα ἴδιον μά-
θημα ποιησάμενοι οἱ λοιποὶ, περιωδεύσαμεν τὸν αἰ-
γιαλὸν καὶ τὰ παράλια μόνον τοῦ ποιήματος, χωρὶς
νὰ διακυδεύσωμεν τὴν ζωὴν ἡμῶν ριπτόμενοι εἰς τὴν
θάλασσαν. Ἐξ ἄκρου τοῦ αἰγιαλοῦ μετὰ φόβου καὶ
τρόμου κύψας καὶ γὰρ ἀνῆρπασα μίαν κογχύλην, τὴν
ἀρχὴν τοῦ ποιήματος, τὴν ὁποίαν προσφέρω εἰς ὑμᾶς,
παρακαλῶν νὰ μοὶ συγχωρήσητε, ἐὰν δὲν εὕρητε
ἐντὸς αὐτῆς μαργαρίτας, ἀλλ' ἄμμον. Ἰδοὺ αὐτή:

« Σουλτάνος σὺ Κοράνιον καὶ Ἰουδαίων κτίσει,
Γρηγόριον τὸν ἀρχηγὸν καὶ Πατριάρχην οἰκουμένην,
Φθόνῳ κ' ὀλιγωρίᾳ, τῇ ἀπιστίᾳ, ἐπαίσθη ἀγχόνῃ
Ἴνα κρεμασθῇ, κ' εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν,
Στὴν θάλασσαν ἐρρίθῃ, Ἄγγελος δὲ ὁ ἀληθὴς
Πρῶτος αὐταπαρνήσει, τῶν Ἰουδαίων κορεσμὸς
ὀρθοδοξίας θλίψει,
Ἀλλ' ὁ σταυρὸς χ' ὁ Ποσειδῶν, χ' ἡ Ἥρα ἀντελήφθη,
Στὴν Ὀδυσσὸν Μαιώτιδα ποντίως διεσπύθη,
Ἐδήλωσεν ἂν καὶ νεκρὸν αὐτὴ ἡ ὀρθοδοξία,
Τῇ συμμαχίᾳ ἀρωγῇ χρυσῇ τὴν οὐρανίαν,
Στὴν ἐπανάστασιν αὐτὴν, Σατωδριὰν ἐλπίδα,
Ἡ ἱστορία ἃς γραφῇ μετὰ πλήρη ἀρμονίαν. »

Τοὺς στίχους δὲ τούτους γράψας εἰς σχῆμα ὠοῦ,
καὶ μὴ δυνάμενος νὰ στήσῃ ὀρθιον αὐτὸ ὁ ποιητής,
ἔγραψε τοὺς δύο τούτους στίχους:

« Χαῖρε, ἐλευθερία,
Θεοῦ τῇ προστασίᾳ, »

καὶ στήσας αὐτοὺς πλαγίους καὶ χιαστί, εἰς σχῆμα
μικροῦ ἀναλογίου, ὁμοίου μὲ τὸ ἐπὶ τοῦ ὁποίου θέ-
τουσιν οἱ Τούρκοι τὸ Κοράνιον, ἔστησεν ἐπ' αὐτοῦ
τὸ ὠόν του.

Δεύτερον κατὰ τὴν τάξιν ἔρχεται τὸ ποίημα τὸ
ἐπιγραφόμενον « *Εἰρήνη*, ἡ ἡ *τελευταία ρυῖξ*, ἐπισό-
διον τῆς ἐξόδου τοῦ Μεσολογγίου. *Ἀπόσπασμα*. » Ὁ
μῦθος τοῦ ποιήματος εἶνε ὁ ἐξῆς. Ὁ Ἰγνάτιος φεύγων
τὴν τυραννίαν τῶν Τούρκων, ἀφῆκε τὴν θυγατέρα του
Εἰρήνην εἰς τοῦ φίλου του Στεργίου, μετὰ τοῦ ὁποίου
τὸν υἱὸν Νικίαν ἦτο μεμνηστευμένη. Ἐπέρχεται ἡ
καταστροφὴ τοῦ Μεσολογγίου. Ὁ Νικίας ἐξέρχεται
καὶ μάχεται, ἐπιστρέφει εἰς τὴν πατρικὴν οἰκίαν, καὶ
μὴ εὐρίσκων τὴν μνηστὴν του ἐξέρχεται, καὶ εὐρίσκει
αὐτὴν εἰς χεῖρας τῶν Τούρκων, ῥίπτεται κατ' αὐ-
τῶν, φονεύονται καὶ οἱ δύο, καὶ Τούρκος θάπτει τὰ
πτώματα τῶν μαρτύρων. Ὁ πατὴρ τῆς κόρης ἀκού-
σας τὴν Ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν ἐπιστρέφει ἐξ Ἀμε-
ρικῆς, καὶ μαθὼν τὴν καταστροφὴν τοῦ Μεσολογ-
γίου, καὶ τὸν φόνον τῆς θυγατρὸς του καὶ τοῦ μνη-
στήρός της, παραδίδοται εἰς δάκρυα καὶ θρήνους.

(1) Ἰλ. I, 443.

(2) Πινδάρ., Πυθ. γ', 21—23, Schn.

Ἀλλ' ἡ ὑπόθεσις αὕτη εἶνε τὸ ἐλάχιστον μέρος τοῦ ποιήματος, τὸ ὁποῖον συγκείμενον ἐκ 544 στίχων δαπανᾶται ὅλον εἰς περιγραφὰς ἀσκόπους καὶ ἀτυχεῖς. Κατ' οὐσίαν λοιπὸν ἡ ἀξιὰ τοῦ ποιήματος εἶνε μικρά· ἀλλὰ πολλὰ μικροτέρα εἶνε ἡ ἀξία τῆς μορφῆς τοῦ ποιήματος. Διότι διαιρεῖται μὲν εἰς μέρη, καὶ τὰ μέρη ταῦτα ὑποδιαιροῦνται εἰς μικρότερα μέρη, καὶ ἕκαστον τῶν μερῶν τούτων ὑποδιαιρεῖται εἰς 3 στροφάς, ἀλλ' ἡ στροφικὴ αὕτη διαιρέσις εἶνε ὅλως ἐξωτερικὴ, ἐξ οὐδενὸς ὑπαγορευθεῖσα ἐσωτερικοῦ λόγου, διότι ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους τὸ ποίημα εἶνε γεγραμμένον ἐπὶ ἑνὸς καὶ μόνου εἵδους στίχου. Ὁ ποιητὴς φαίνεται μὲν λόγιος νέος καὶ ἐγκύβας εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τῶν Ἑλλήνων ποιητῶν καὶ συγγραφέων, διότι μεταχειρίζεται ποιητικὰς καὶ ἄλλας σπανίας λέξεις ἀπὸ τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς, ἀλλὰ ὁ ἑλληνισμὸς του περιορίζεται εἰς τοῦτο καὶ μόνον, ἢ, μᾶλλον εἰπεῖν, ὁ ἑλληνισμὸς του οὗτος βλάπτει ἔτι πλείοτερον τὸν γραφικὸν χαρακτήρα τοῦ ποιήματος, ὅστις εἶνε συνονθύλευμα κακότεκτον καὶ κακόζηλον λέξεων ποιητικῶν καὶ σπανίων ἀπὸ τοῦ λεξικοῦ τῶν ἀρχαίων ποιητῶν, καὶ τῆς νεωτέρας ἑλληνικῆς ῥωμαντικῆς φρασσεολογίας. Ὁ ποιητὴς δὲν καταδέχεται νὰ λαλῇ τὴν κοινὴν γλῶσσαν, ἀλλὰ διὰ τοῦτο ὡς πρὸς μὲν τὴν γλῶσσαν ὑποπίπτει εἰς πολλὰ γραμματικὰ ἀμαρτήματα, βαρβαρίζων καὶ σολοικίζων, ὡς πρὸς δὲ τὸν ἄλλον γραφικὸν χαρακτήρα, τὸ ποίημα βρίθκει ὅλον μεταφορῶν, ἐκφράσεων ποιητικῶν καὶ τῶν παρομοίων, ἀλλὰ σπανίως τὰ ποιητικὰ ταῦτα σχήματα καὶ κοσμήματα εἶνε ἀβίαστα, φυσικὰ καὶ μὴ κακόζηλα. Ἰδοὺ π. χ. αὕτη ἡ εἰσαγωγὴ τοῦ ποιήματος ἐπιμαρτυροῦσα τὸ λεγόμενον:

« Πνεῦσον οὐρίους, θεᾶ, τῆς φαντασίας,
Ὅπως ἡ εὐθραυστος τοῦ νοός μου σκάφη
Πλεύσῃ τὴν λίμνην, ἔπου τῆς δόξης τάφοι
Πλέουν εἰς κύμα, μεστὸν ἀθανασίας.

Ἐδῶ τοῦ Ἀστιγγοῦ κολυμβῶν τὸ αἷμα
Μετά τῶν θρήνων τοῦ αἵματος ἐνόησε
Τὰς τελευταίας εὐχάς του καὶ νεκρόναι
Μὲ τοὺς ἀτμούς του παντὸς τυράννου βλέμμα. »

Οὕτε ἡ ἐννοια οὕτε ἡ ἐκφρασις τῶν στροφῶν τούτων εἶνε ὀρθή. Τί σημαίνει τό: πνεῦσον οὐρίους, τῆς φαντασίας, ὦ θεᾶ, διότι ἡ τελευταία αὕτη λέξις χωρίζεται διὰ κόμματος ἀπὸ τῆς λέξεως φαντασίας; Ἴσως ἤθελε νὰ εἴπῃ ὁ ποιητὴς: πνεῦσον, ὦ θεᾶ, οὐρίους ἀνέμους εἰς τὴν φαντασίαν μου, ἀλλὰ τότε δὲν ἔπρεπε νὰ θέσῃ μόνον τὸ ἐπίθετον οὐρίους, διότι δὲν εἶνε ἐξ ἐκείνων, εἰς τὰ ὁποῖα ὑπονοεῖται ἐξωθεν τὸ οὐσιαστικόν, ἐν τῷ πληθυντικῷ δηλονότι ἀριθμῷ. Ἐπειτα, καὶ ἂν πνεύσῃ τοὺς οὐρίους τούτους ἀνέμους ἡ θεᾶ, πῶς εἶνε δυνατόν νὰ διχπλεύσῃ μὲ τὴν εὐθραυ-

στον σκάφην τοῦ νοός του ὁ ποιητὴς λίμνην, εἰς τὴν ὁποῖαν γίνονται τόσα καὶ τόσα κακά; α.) κολυμβᾷ εἰς αὐτὴν τὸ αἷμα τοῦ Ἀστιγγοῦ, β.) τὸ αἷμα αὐτὸ εὐχεται καὶ ἐκβάλλει ἀτμούς, γ.) τὸ κύμα θρηνεῖ, καὶ δ.) πάντα ταῦτα ὁμοῦ ἐνούμενα, τὸ κολύμβημα τοῦ αἵματος, τὸ αἷμα, οἱ θρήνοι τοῦ κύματος, αἱ εὐχαὶ καὶ οἱ ἀτμοὶ νεκρώνουσι τὸ βλέμμα παντὸς τυράννου! Τοιοῦτος περίπου ὁ γραφικὸς χαρακτήρ ὅλου σχεδὸν τοῦ ποιήματος. Ὁ ποιητὴς ἔπραξε καλῶς μελετήσας τοὺς ἀρχαίους ποιητάς, ἀλλὰ μελετῶν αὐτοὺς δὲν πρέπει νὰ τοὺς θεωρῇ ὡς μεταλλεῖον λέξεων μόνον πομπῶδων καὶ σπανίων, ἀλλὰ νὰ ἀνερευνᾷ τὴν τέχνην τοῦ γράφειν αὐτῶν, ν' ἀποφεύγῃ δὲ τὰς ληκυθείους φρασσεολογίας τῆς ῥωμαντικῆς ποιήσεως, ἐὰν θέλῃ νὰ ἀναπτύξῃ καὶ τελειοποιήσῃ τὰς ποιητικὰς του δυνάμεις.

Τρίτον ἔρχεται τὸ ποίημα «Ὁ πατριάρχης Γρηγόριος,» ἐντελῶς μὲν οὐχὶ καθαρὸν οὐδ' αὐτὸ γραμματικῶν σφαλμάτων, ἀλλὰ πολὺ τοῦ προλαβόντος ὀρθότερον κατὰ τε τὴν γλῶσσαν καὶ τὴν στιχοιργίαν, ἥτις εἶνε ὁμαλὴ ἐν γένει καὶ ῥέουσα. Ὁ ἐπικρατῶν γραφικὸς χαρακτήρ τοῦ ποιήματος τούτου εἶνε ἐκκλησιαστικὸς, ἀπηλλαγμένος μὲν τοῦ ῥωμαντικοῦ στόμφου καὶ ὄγκου, καὶ ἀξιέπαινος κατὰ τοῦτο, ἀλλὰ πλήρης πάλιν αὐτὸς τῶν κοινῶν τόπων τῆς ἀπ' ἁμβωνος ῥητορείας καὶ γλώσσης. Ἐὰν λύσῃ τις τὰ μέτρα, ἔχει λογύδριον ἐκκλησιαστικὸν ἢ ἐγκώμιον πεζὸν τοῦ ἱεροῦ ἀνδρός. Διαιρεῖται τὸ ποίημα εἰς δύο μέρη, ὧν τὸ μὲν πρῶτον περιγράφει τὴν ἀπαγχόνισιν καὶ τὴν εἰς τὴν θάλασσαν ἀποβολὴν τοῦ ἱεροῦ λειψάνου, τὸ δὲ δεύτερον τὴν ἐν Ὁδησσῷ κηδεῖαν αὐτοῦ. Τὸ πρῶτον μέρος κινεῖται καθόλου εἰπεῖν ἐντὸς τῶν γνωστῶν περὶ τοῦ μαρτυρίου τούτου κοινῶν τόπων, μόλις δὲ που διαφέγγουσιν ἰδέαι τινὲς ὠραῖαι ὅπως οὖν, οἷα ἡ ἐξῆς, εἰ καὶ οὐδ' αὕτη ἐκφράζεται μετὰ τῆς δεούσης ποιητικῆς λεπτότητος καὶ εὐμορφίας:

Σύρεται ὁ Πατριάρχης, καὶ τὸ κάλυμμα ἐκπίπτει
Ἐκ τῆς κάρας τοῦ ἀγίου
Πρὸς τοὺς πύδας τοῦ δημίου,
Ἵς ἀφ' ἐαυτοῦ ὑπεῖνον

Εἰς τὸ φωτοδόλον στέμμα, τὸ εἰς μάρτυρας ἀνήκον. »

Τὸ δεύτερον μέρος φαίνεται κάπως λαμβάνον πλειοτέραν κίνησιν καὶ ζωὴν, ἴσως διότι τὸ πομπῶδες τῆς ἐκκλησιαστικῆς γλώσσης καὶ ῥητορείας, ὅπερ φαίνεται ζηλώσας ὁ ποιητὴς, συναρμόζεται κάλλιον πρὸς τὸ πομπῶδες τῆς ἐπικηδείου τελετῆς. Καταπαύει δὲ ὁ ποιητὴς τὸ δεύτερον τοῦτο καὶ τελευταῖον μέρος μὲ τὴν ἐξῆς πρὸς τὸν ἀστὸν τῆς Ῥωσσίας ἀποστροφὴν:

Ἄετὲ θριαμβῶν χαῖρε! ἀετὲ ὀρθοδοξίας!
Σὺ ἀπὸ τοῦ Βυζαντίου πρὸς τὰς χώρας τῆς Ῥωσσίας

Μετά τοῦ σταυροῦ ἀπέπτης, σύνοδος τῆς Βασιλίδος.
 Τώρα πάλιν ἐκ Ῥωσσίας, ἐκ τῆς νέας σου πατρίδος,
 Ῥὰς ἐκτάσεις διατρέχον
 Καὶ σταυρὸν εἰς ῥάμφος ἔχον
 Σύμβολον σεπτῆς θρησκείας,
 Ἐπὶ τῆς ἀγίας τοῦτον ἐπανάφερε Σοφίας.

Δι' ἑλλειψίν χρόνου παραλείπομεν τὰ γραμματικῶς καὶ ποιητικῶς πεπλημμελημένα, οἷον βαρβαρισμούς καὶ σολοικισμούς, παρομοιώσεις κακοζήλους, μεταφορὰς νόθους, καὶ ἄλλα παρόμοια. Ἀλλὰ ταῦτα πάντα ἐλπίζομεν ἐκ τῆς λοιπῆς ὁμαλότητος καὶ ὁρθότητος τοῦ ποιήματος, ὅτι θέλει διορθώσῃ ὁ ποιητῆς οἶκον προΐοντος τοῦ χρόνου, εἴαν ᾔνε νέος, διὰ τῆς ἐπιμελείας καὶ τῆς περὶ τὴν τεχνικὴν ἐμπειρίαν ἀναπτύξεως καὶ προόδου του. Ἰδίως ὁμοίως συμβουλεύομεν αὐτῷ, εἴαν θέλῃ νὰ γίνῃ ποιητῆς, νὰ καταστήσῃ ὀλίγον βεβηλωτέρον, οὕτως εἰπεῖν, τὸν γραφικὸν αὐτοῦ χαρακτήρα, διότι δὲν δικαιολογεῖ αὐτὸν τὸ ὅτι ἡ ὑπόθεσις του ἀπῆλθε αὐτῇ αὐτόν.

ὦ! διαφορὰ συμβάντων, λέγει ἐν τῷ δευτέρῳ μέρει ὁ ποιητῆς,

ὦ διαφορὰ συμβάντων! ὦ ἀντίθεσις ὅποια!
 Τίς ἐν Κωνσταντινουπόλει χλευασμὸς καὶ ἀτιμία!
 Κ' εἰς τὴν πόλιν τοῦ Εὐξείνου, ποῖα δόξα, ποῖον κλέος
 Τὸν κλεινὸν νεκρὸν ἐδέχθη τοῦ κλεινοῦ ἀρχιερέως!
 Ὑβρις ποῖα, δόξα ποῖα
 Καὶ διάφορος πορεία,
 Ἐκ τῆς γῆς πρὸς χαῖνον κῆμα,
 Κ' ἐκ θαλάσσης πολυφλοίσβου πρὸς γαληνιατὸν μνῆμα!
 Ἀσεβεῖς τῶν ἐνδυμάτων τὸν νεκρὸν ἐκεῖ ἐκδύουν,
 Εὐσεβεῖς αὐτὸν ἐνταῦθα πάγχρυσον στολὴν ἐνδύουν,
 Στόματα ἐκεῖ κακούργων τὸν πρεσβύτην βλασφημοῦσι,
 Στόματα ἐδῶ δικαίων τὸν θανόντα εὐλογοῦσι.
 Σύγχυσις ἐκεῖ ἀγρία,
 Ἐδῶ ὕμνων μελωδία·
 Ὀνειδὸς ἐκεῖ Ἑβραίων,
 Ἐδῶ σύνοδος ἀγία σεβαστῶν ἀρχιερέων!

Τί ἄλλο εἶνε αἱ δύο αὗται στροφαί, εἰμὴ ἀντιθέσεις ῥητορικαί, ἀρμύζουσαι μὲν ἴσως εἰς ἀπ' ἀμβωνος λόγον ῥητορικόν, ἰδίως εἰς λόγον ῥητορικὸν τῆς σχολῆς τοῦ αἰοιδίου Οἰκονόμου, ἀλλ' ὅχι, νομίζω, καὶ εἰς ποίησιν; Ἡ ποίησις, καὶ θρησκευτικὴ ἀκόμη ὅταν ᾔνε, πρέπει νὰ ᾔνε καὶ νὰ μένῃ πάντοτε ποίησις. Οὐδὲν σεβασμιώτερον καὶ ἱερώτερον καὶ ἀγιώτερον τῆς θρησκείας, καὶ πρὸ ταύτης ἡ ποίησις κλίνει ἐν σεβασμῷ τὸ γόνυ, ἀλλὰ τόσον μόνον, οὐδὲν πλειότερον. Ἐν τῷ κράτει, ἐν τῷ βασιλαίῳ αὐτῆς ἡ ποίησις εἶνε ἀνεξάρτητος καὶ ἀπόλυτος κυρίαρχος, οὐδενὸς ἄλλου ὑποτελῆς ἢ ὑπηρέτρια. Φλέγει τὸ ἱερόν τῶν θρησκευτικῶν αἰσθημάτων πῦρ τὴν καρδίαν σου, καὶ θέλεις νὰ ἐκφράσῃς αὐτὰ διὰ τῆς ποιήσεως; Οὐδὲν τούτου οὐτ' εἰς τὸν θεόν, οὔτε εἰς τὰς εὐσεβεῖς ψυχὰς ἀρεστότερον. Ἀλλὰ τότε πρέπει νὰ δανεισθῇς καὶ τέχνην καὶ γλῶσσαν καὶ μορφὴν καὶ σχήματα,

τὰ πάντα ἐν γένει παρὰ μόνῃς τῆς ποιήσεως, πρέπει νὰ πολιτογραφηθῇς εἰς τὸ κράτος τῆς ἄλλως οὐδὲν τὸ ἀπὸ σοῦ ὄφελος οὔτε εἰς τὴν ποίησιν οὔτε εἰς τὴν θρησκείαν.

Ἀπὸ τοῦ θρησκευτικοῦ τούτου μεταβαίνομεν εἰς ἕτερον ποίημα πολιτικόν, ὅπερ ἐπιγράφεται: «Οἱ τάφοι τῆς Ἀργολίδος, ἡ ὁμὸς εἰς τὴν Ἐλευθερίαν.» Τὸ ποίημα τοῦτο ἐποιήθη κατὰ ζήλον τοῦ Ἱμνου τῆς Ἐλευθερίας τοῦ Σολομοῦ, ὃν ἐνθυμίζουσι πλὴν τῆς ἐσωτερικῆς ἀναπτύξεως καὶ πορείας τῶν ἐννοιῶν, καὶ ἐξωτερικῶς ἀκόμη πολλὰ στροφαί: οἷον στρ. 127, 130, 137, 138, 139, 142, 173, 189 κλπ. Ὁ ποιητῆς, εἰ καὶ πιθανότατα ἄμοιρος τακτικῆς παιδείας, ὅπερ ζητεῖ αὐτὸς νὰ διαλάβῃ οὐ μόνον ἐν τῷ προλόγῳ του, ὅπου λέγει, ὅτι «καθόσον δ' ἀφορᾷ τὸ περὶ γλώσσης, λέγομεν, ὅτι ἀποφεύγοντες πᾶσαν ἐπὶ τοῦ παρόντος περὶ τοῦ ἁλύτου τούτου ζητήματος συζήτησιν κτλ.» καὶ ἐν τῷ ποιήματί του, ἀναφέρων Ἀνταίους, Παλλάδας, Ἠλέκτρας κτλ., φαίνεται ὁμοίως πεπροικισμένος ἐκ φύσεως μὲ δόσιν τινὰ ποιητικοῦ πνεύματος, καὶ πολλαχοῦ ἡ ποίησις του ἐμψυχοῦται καὶ λαμβάνει γοργὴν τινὰ καὶ θερμὴν κίνησιν, οἷον ἐκεῖ ὅπου περιγράφει τὴν εὐδαίμονα, ὅπως προσδοκᾷ, κατὰστασιν τοῦ μέλλοντος:

401.

«Θεὸν ἀπλώσσουν τὰ κλωνάρια
 Καὶ θὰ γίνουν σκιερὰ,
 Κ' ὑπ' αὐτὰ τὰ παλληκάρια
 Θὰ χορέψουν ζωηρά.

402.

Τ' ἄρματα τοὺς θὰ κρεμοῦνε
 Εἰς τῆς δάφνης τὰ κλαριά,
 Ζωηρὰ θὰ τραγουδοῦνε
 Ἱμνους στήν Ἐλευθερίαν!

403.

Μὲ τοὺς νέους κ' ἡ παρθέναις,
 Θὰ χορεύουν, θὰ πηδοῦν,
 Στ' ἀσπράχονκινα ντυμέναις
 Καὶ γλυκὰ θὰ τραγουδοῦν.

404.

Στὸ κεφάλι τοὺς λουλούδια
 Θὰ νὰ βάνουν δροσερά,
 Καὶ θὰ φαίνωντ' ἀγγελούδια
 Ποῦ τοὺς λείπουν τὰ στερὰ.

405.

ὦ! καλὸς τοῦ ζῆσι
 Τίτοιαις μέραις νὰ χαρῇ!
 Ποῦ στή δάφνη θὰ γυρίσῃ
 Τὸ χορὸν ἡ λιγερή.

406.

Νὰ δῇ στήθῃ μαρμαρένια
 Μαῦρα καὶ ξανθὰ μαλλιά,
 Νὰ δῇ χεῖλις ζαχαρένια
 Ποῦ θὰ δίνουνε φιλιὰ.

107.

Νά δὴ πῶς λεγῇ ἡ μέση
Στοῦ χοροῦ ταῖς γυρισμαῖς,
Πῶς φυσᾷ ὑπὸ τὸ φέσι
Ἡ γλυκεῖά αὖρα φυσήσας.

108.

Νά δὴ μάτῃ σὰν πετρίτῃ,
Νά σκορποῦν παντοῦ φωταῖς,
Σ' ἀσκητὴ κ' εἰς ἐρημίτῃ
Νά κυποῦνε σάιταῖς.

109.

Μάγουλα τρανταφυλλένια
Πρόσωπα ἀγγελικά,
Δόντια μαργαριταρένια
Καὶ ἄλλα κάλλη ἐρωτικά.

110.

Με τῆς πέρδικας τὸν πόδα
Κάθε νηὶ θά περπατῇ
Καὶ τῆς ἀνοιξίς τὰ ῥόδα
Στὴν ποδὶά της θά κρατῇ.

111.

Τὴν αὐγὴ μετ' ἡν ὁροσούλα
Ἡ παιδοῦλα ἡ σεμνή,
Θά πηγαίνει στὴ βουσοῦλα
Νά γεμίζει τὸ σταμνί.

112.

Κι' ὁ λεβέντης εἰς ταῖς ῥάχαις.
Τὴ φλογέρα θά λαλῇ,
Γιατὶ δὲν θά ᾄνε μάχαις
Κι' Ἄρης νὰ τὸν προσκαλῇ.

113.

Τρεῖς καλότυχος ἂν ζήσω
Κ' ἐγὼ τότε νὰ χαρῶ,
Κ' εἰς τὴν δάφνη νὰ καθίσω
Νὰ κυτάζω τὸ χορό!

114.

Στολισμένος μετ' λουλούδια
Κ' ἐγὼ τότε θά πηδῶ,
Τῆς ἐλευθερίας τραγοῦδι
Κ' ὕμνους θεὰ τραγουδῶ.

Ἀλλὰ πρῶτον μὲν ἐν τῷ κατὰ ζῆλον τοῦ Σολομοῦ πεποιημένῳ τούτῳ ὕμνῳ ἀναφαίνονται ὅλαι τῆς γλώσσης αἱ ἀνωμαλίες, ὅσαι ὑπάρχουσι καὶ ἐν τῷ πρωτοτύπῳ, ἀλλὰ εἰς πολὺ πλείονον καὶ χειρότερον βαθμὸν. Οἱ Κριταὶ οὐδαμῶς εἶναι διωκταὶ τῆς δημοτικῆς ἐν τῇ ποιήσει γλώσσῃ, ἐξ ἐναντίας καὶ στέργουσι καὶ ἀποδέχονται αὐτὴν μετὰ χαρᾶς, ἀλλὰ τὴν δημοτικὴν γλῶσσαν αὐτὴν, καθαρὰν καὶ ἄμικτον, καὶ γνησίαν, τῆς ὁποίας ἴσως μόνον ὁ μακαρίτης Ζαλακώστας κατῴρθησε μέχρι τοῦδε ν' ἀνακαλύψῃ τὸ μυστήριον, ὅχι τὸ κῶμα ἐκεῖνο τὸ κακόζηλον καὶ ἀνούσιον τῆς κοινῆς αἰολοδωρικῆς διαλέκτου καὶ τῆς ἀρχαίας αἰτιατικῆς. Ἐτι δὲ μάλλον στέργουσι καὶ ἀποδέχονται τὴν γλῶσσαν ταύτην, ὅταν περιενδύῃ νοήματα ἀνάλογα καὶ ὁμογενῆ πρὸς τὴν μορφήν ταύτην, ὅπως καὶ τοῦτο ἐπέτυχεν ἱκανῶς ὁ Ζαλακώστας, ὅχι ὅταν Πήγασος αἰθεροβάμο-

νες καὶ ἀνεμότραφεῖς, πῶλοι τοῦ Chateaubriand, τοῦ Λαμαρτίνου, τοῦ Hugo, ἢ τοῦ Goethe καὶ Schiller, θέλωσιν ἔπειτα νὰ εἰσβιάζωσιν εἰς τὴν πτωχὴν καὶ ἀπλοῖκὴν γλῶσσαν τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους τὸν Μαμφρέδον τοῦ Byron, ἢ τὴν μεταφυσικὴν ποίησιν τοῦ Schelley, ὅπως καὶ πράγματι ἐγένετο παρ' ἡμῖν. Ἡ τοιαύτη γλῶσσα, καταντᾷ τότε δεινὸν κάποφώλιον τέρας, χίμαιρα ἀνύπαρκτος, διὰ τοῦτο δὲ καὶ τὰ τοιαῦτα ποιήματα, ὅσον ἄλλως καὶ ἂν ἔχωσιν ὕψος, βάθος καὶ πλάτος καταδικάζονται εἰς τὴν ἀνυπαρξίαν.

Ἄλλ' οὐ μόνον τῆς γλώσσης δὲν ἔκαμεν ἐπιτυχὴ ἐκλογὴν καὶ χρῆσιν ὁ ποιητής, ἀλλ' οὐδὲ τῆς ὕλης, θελήσας νὰ μεταχειρισθῇ τόσον νωπὴν καὶ πρόσφατον πολιτικὴν ὑπόθεσιν, νὰ ψάλῃ τοὺς πεσόντας καὶ τραυματισθέντας ἐν τῇ παιδίᾳ τῆς Ἀργολίδος κατὰ τὴν Φεβρουαριανὴν ἐπανάστασιν.

Ὁ Ἡρόδοτος ἀναφέρει, καὶ ἐπιμαρτυροῦσι καὶ ἄλλοι ἀρχαῖοι Ἕλληνες συγγραφεῖς, ὅτι Φρόνιχος ὁ τραγικὸς ποιητής, ἐδίδασκεν ἀπὸ τῆς ἐν Ἀθήναις σκηνῆς δράμα, ὅπερ ἐπιγραφόμενον «Μιλήτου Ἄλωσις», ὑπόθεσιν εἶχε τὴν πρόσφατον ὑπὸ τῶν Περσῶν ἄλωσιν τῆς Μιλήτου καὶ τὴν σφαγὴν τῶν ὁμοφύλων καὶ συγγενῶν τῶν Ἀθηναίων Μιλησίων. Ἀλλ' οἱ Ἀθηναῖοι, κινηθέντες εἰς δάκρυα ἐκ τοῦ θεάματος, καὶ αἰσθόμενοι ἀναξιομένους τὰς μόλις ἐπουλωθείσας ἐκ τῶν ἰδίων συμφορῶν πληγὰς τῆς πατρίδος, ἀντὶ χιλιοδράχμου βραβεῖου, ἐξ ἐναντίας ἐπέβαλον πρόστιμον χιλίων δραχμῶν εἰς τὸν ποιητὴν, καὶ ἀπηγόρευσαν διὰ παντὸς τὴν διδασκαλίαν τοῦ δράματος (1). Τὸ εὐγενὲς δὲ τοῦτο καὶ ἄβρὸν ἐθνικὸν αἶσθημα, καθὼς καὶ ἡ εὐπαιδευτος καὶ εὐμουσος πρὸς τὰ δίκαια καὶ τὴν φύσιν τῆς ποιήσεως εὐαισθησία καὶ καλλισθησία αὕτη τῶν ἀρχαίων Ἀθηναίων ἐπιδοκιμάζεται μεγάλως ὑπὸ τῶν νεωτέρων καὶ ἐπαινεῖται (2). Ὁ ἡμέτερος ποιητής δὲν ἔχει βέβαια νὰ φοβηθῇ τοιαύτην χρηματικὴν ζημίαν, ἀλλ' ἐτιμωρήθη ὅμως ἠθικῶς αὐτὸς ἀφ' ἑαυτοῦ ἀρκούντως, ἐκτραχηλισθεὶς εἰς ιδέας καὶ νοήματα, ὅποια π. χ. αἱ τῆς 168 στροφῆς.

Τὰ ἐπόμενα τρία ποιήματα εἶνε τὰ κάλλιστα τοῦ ἐφετινοῦ διαγωνισμοῦ. Πρῶτον τούτων, ἥτοι ὅσον κατὰ τὴν ἀνιοῦσαν σειρὰν εἶνε ἡ συλλογὴ ποιημάτων ἐπικολυρικῶν, πραγματευομένη μὲν ἐπεισόδιόν τινα τοῦ 1821, ἐπιγραφομένη δὲ Ὀρυχες, καὶ ἐννοεῖ βέβαια ὁ ποιητής ὄρυχας λέοντος. Τὰ ποιήματα τῆς συλλογῆς ταύτης ἐν διαφόροις καὶ ποικίλοις μέτροις συντεθειμένα εἶνε ἑξ: Ἡ καταστροφή, ἡ Λεῖα, τὰ θέματα τῆς πείνης, τὸ Λάφυρον, ἡ αἰχμάλωτος καὶ τὸ πτώμα. Ἡ συλλογὴ αὕτη ἦτο ἀξία λεπτομεροῦς καὶ

(1) Ἡρόδ., γ'. 24.

(2) Heeren's Ideen κτλ. 3, σελ. 486.

σπουδαίας ἀναλύσεως καὶ κρίσεως, ἀλλ' ἡ ἔλλειψις χρόνου μᾶς ἀναγκάζει νὰ περιορισθῶμεν εἰς γενικούς τινες χαρακτηρισμούς. Τὰ γραμματικά σφάλματα εἶνε τόσον ὀλίγα καὶ μικρά, ὥστε ἐξαφανίζονται σχεδὸν, καὶ ἡ στιχοουργία ῥεεῖ ἱκανῶς ὁμαλῇ. Ὁ γραφικὸς χαρακτήρ εἶνε ἐπιμελελημένος, καὶ μέσος τις, εἰ καὶ δὲν λείπουν ποῦ καὶ ποῦ ἔχνη τῆς τετριμμένης ῥωμαντικῆς φρασσεολογίας. Ἰδίως κατὰ κόρον μεταχειρίζεται ὁ ποιητὴς τὴν πρὸς τοὺς ἀναγνώστας του ἀποστροφὴν, διὰ τῆς προστακτικῆς ἰδέτε, ἰδέ, κυττάξατε κτλ. αἱ δὲ ἀντωνυμῖαι τίς καὶ ἐκεῖνος ἀπέκτησαν ἰδιαιτέραν ἐν τοῖς ποιήμασι τούτοις ἄγνωστον μέχρι τοῦδε σημασίαν. Τὰ μέτρα εἶνε εὐμορφὰ καὶ ἀνάλογα πρὸς τὴν ὑπόθεσιν ἐκτὸς τῶν μέτρων τοῦ Λαφύρου καὶ τοῦ Πτώματος, τὰ ὁποῖα ἀντιφάσκουσι διαρρήδην σχεδὸν πρὸς τὴν ὑπόθεσιν. Καὶ τοιαύτη μὲν ἐν γένει ἡ μορφή τῶν ποιηματίων τούτων· κατ' οὐσίαν δὲ, ἡ μὲν εὐρεσις τῶν μύθων μαρτυρεῖ ὅχι ἀφθότους καὶ περιστοὺς τοὺς ποιητικούς πόρους, διότι ἡ εὐρεσις αὕτη καθόλου εἰπεῖν ἀκολουθεῖ τὴν κοινὴν καὶ τετριμμένην· ἀλλὰ χωλαίνουσα αὐτόχρημα εἶνε ἡ ἀνάπτυξις τοῦ μύθου. Ἐν ᾧ λείπει ἀπὸ τοῦ ποιητοῦ τὸ βαθύ ἐκεῖνο βλέμμα, τὸ ὁποῖον ἀνακαλύπτει γνωστοῦ καὶ κοινοῦ πράγματος νέας καὶ ἀγνώστους πρότερον φάσεις, καὶ ἐξανοίγει νέους εἰς τὸν νοερὸν ὀφθαλμὸν τοῦ ἀναγνώστου ὀρίζοντας, ἐν ᾧ λείπει μὲ μίαν λέξιν τὸ σπάνιον ἐκεῖνο προτέρημα τοῦ εἰπεῖν τὰ κοινὰ καινῶς, ἔχει ὁμοῦς τὴν ἀξίωσιν καὶ τὸν ζήλον νὰ μιμῆται τεχνικὴν πορείαν καὶ ἀνάπτυξιν, ὁποῖα θὰ ἐπετρέπετο καὶ θὰ ὑπεφέρετο, ἐὰν μόνον εἶχε τὴν τοιαύτην ἱκανότητα ὁ ποιητής. Ἀλλὰ τῶρα ἡ ὅλη ἐξεργασία ἀποβαίνει ἐπιτετηδευμένη ὥς ἐπὶ τὸ πολὺ καὶ παρὰ φύσιν, καὶ διὰ τοῦτο ἀσφαής.

Παραδείγματα τοῦ λεγομένου παραθέτομεν εἰς σημείωσιν Α'. Τὸ πρῶτον ποιηματίον χωλαίνει κατὰ τὴν εὐρεσιν καὶ τὴν ἀνάπτυξιν. Ἐν τῷ δευτέρῳ τῇ *Λείρ* ἀναπτύσσεται ἱκανῶς δραματικὴ τις κίνησις καὶ ζωή. Τὸ «*Λάφυρον*» ἐλαττοῦται πολὺ τῶν λοιπῶν καὶ κατ' οὐσίαν καὶ κατὰ μορφήν. Ἡ «*αἰχμη-άλωτος*» κινεῖται ὥς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐντὸς τετριμμένων κοινῶν τόπων. Τοῦ δὲ «*πτώματος*» καὶ τὰ μέτρα καὶ ἡ ποιητικὴ ἀνάπτυξις μένουσι πολὺ ὀπίσω τῆς ὕλης καὶ τῆς ὑποθέσεως. Μόνον ἐν τοῖς «*Θόμασι τῆς πείνης*», ὅπου ζωγραφοῦνται τὰ δεινὰ τῶν ἐν Μεσολογγίῳ πολιορκουμένων, ὑπάρχουσι μέρη τινὰ ἄψογα ἐν πολλοῖς καὶ εὐμορφα. Εἰς τὰς ἀκολουθοῦσας στροφάς, πλήρεις ποιητικῆς δυνάμεως καὶ καλλονῆς, ὁ ποιητὴς κατῴρθωσε μετὰ σπανίας ἐπιτυχίας νὰ ζωγραφίσῃ διὰ χειρὸς ἀκλονήτου καὶ στερεᾶς τὴν ἐκ τῆς μητρικῆς στοργῆς παραφορὰν καὶ ἀπελπισίαν. Ἐν αὐταῖς ὁ ποιητὴς δὲν

φαίνεται κατώτερος τῆς ὕλης του. Μαχητὴς τις οἰκογενειάρχης ἐκ τῶν πολιορκουμένων ἐξῆλθε τῆς πόλεως νὰ εὕρῃ πολεμῶν ἄρτον διὰ τὰ ἀποθνήσκοντα τῆς πείνης τέκνα του, καὶ ἡ σύζυγος αὐτοῦ τὸν περιμένει, ἀλλ' εἰς μάτην·

« Εἰς μάτην ἐστράφη καὶ εἶδε μακρὰν
Καὶ ἂν ἐπιστρέψῃ ἐκεῖνος μὲ βίαν.
Ἐν μέσῳ τῶν δύο νεκρῶν τὴν ἀθλίαν
Θὰ εὕρῃ νεκράν.

Ἰδέτε τὴν· τρέχ' εἰς τὰ δύο τῆς βρέφῃ.
Μὲ φόβου τὸ πρῶτον ἀρπάζει παλμούς.
Τοὺς δύο τοῦ βλέπει κλειστοὺς ὀφθαλμούς,
Καὶ φρίττουσα στρέφει.

Μὲ τρόμον ἀφίνει αὐτὸ κατὰ γῆς,
Κι' ἀρπάζει τὸ ἄλλο . . . Τὸ βλέπει ἐκπνέον!
Ἐν φίλημα δίδ' εἰς αὐτὸ τελευταῖον
Ζεούσης στοργῆς.

Τοὺς δύο στηλὼν ὕψηλά ὀφθαλμούς τῆς.
Κι' ἀκίνητος μένει, ὥς πέτρα ψυχρά,
Τὴν παῖναν νικᾷ ἡ στοργή . . . Σομφορά!
Σαλεύει ὁ νοῦς τῆς! . . .

Τὸ βῆμα παράφορον τῶρα κινεῖ.
Τὸ βλέμμα γοργὸν μανιώδες γυρίζει.
Τὸ σῶμά τῆς τρέμει, τὰ χεῖλη τῆς σχίζει
Φρικώδης φωνή!

Τὸ κάλυμμ' ἀγρίως ῥηγνύει τοῦ στήθους,
Τὴν κόμην τῆς κόπτει, δι' αἷμα λυσσᾷ!
Τὰς σάρκας τῆς σχίζει, τὸ χῶμα μασσᾷ,
Καὶ δάκνει τοὺς λίθους.

Ἐπάνω τῶν δύο ποδῶν τῆς γυρίζει,
Τοὺς δύο κρατοῦσα κρατάφους σφιγκτά,
Ἐστάθη. Τὰ ὄμματα ἔχει κλειστά,
Ὡς ὄφρις συρίζει.

Ὅρμα καὶ τὰ τέκνα τῆς αὖθις ζητεῖ,
Κ' ἐν μέσῳ τῶν πίπτει πρηνὴς ν' ἀποθάνῃ.
Ἀκούσται γδοῦπος, ὁ σύζυγος φθάνει,
Καὶ ἄρτον κρατεῖ.

Ταλαίτωρε πάτερ! ἀργὰ καταφθάνεις.
Νεκρὸς θὰ τοὺς εὕρῃς, κανεῖς τῶν δὲν ζῇ.
Ἡ Μοῖρα σοῦ ἔχει γραμμένον μαζὶ
Καὶ σὺ ν' ἀποθάνῃς.

Ἰδέτε τον. Ἀσπρὴν φλοκάταν φορεῖ,
Βαρὺ καρποφύλλ' εἰς τὴν χεῖρα βαστάζει.
Ἡ ζώνη ἀστράπτει, ἡ σπάθη κλαγγάζει,
Ταχὺς προχωρεῖ.

Ἀσθμαίνει, ἀλλ' ἔχει ἀστράπτον τὸ βλέμμα,
Καὶ ῥέ' εἰς τὰ στήθη του αἷμα πηκτόν.
Τὸν ἄρτον ποῦ φέρει, τὸν ἄρτον αὐτὸν
Ἀντήλλαξε μ' αἷμα . . .

Ὡς ἄγαλμα μένει ἔμπρὸς τῆς σκηνῆς.
Κτυπᾷ μὲ τὴν χεῖρα τὸ μέτωπον κλαίων,
Ἄρῖνει βαθὺν στεναγμὸν τελευταῖον
Καὶ πίπτει πρηνῆς. »

Τὸ ἔκτον κατὰ τὴν ἀνιούσαν τάξιν εἶνε τὸ ποίημα Φειδίας καὶ Περικλῆς. Τὸ ποίημα τοῦτο εἶνε κατὰ τὴν ἐξωτερικὴν μορφήν τὸ ἄριστον καὶ τελειότατον πάντων ἀνεξαιρέτως τῶν ἐφετεινῶν ποιημάτων. Ἡ γλῶσσα, εἰ καὶ διέφυγον τὴν ποιητὴν λάθην τινά, τὰ ὅποια παραθέτομεν ἐν σημειώσει, εἶνε ὀρθῇ γραμματικῶς καὶ ἐπιμελελημένα, ὁ δὲ γραφικὸς τοῦ ποιήματος χαρακτήρ, οὐκ ἄλιγον ἐγκρατῆς, ἀπέριττος καὶ γλαφυρὸς, καὶ τὸ ἱστορικὸν δὲ ἀντικείμενόν του φαίνεται μελετήσας ὁ ποιητὴς σπουδαίως καὶ ἐμβριθῶς. Ἀλλὰ δυστυχῶς πρὸς τὰς ἀρετάς ταύτας δὲν ἰσοφαρίζει καὶ ἡ ἐσωτερικὴ ποιητικὴ ἀξία αὐτοῦ. Οὐδαμοῦ σχεδὸν αἶρεται ὁ ποιητὴς ὑπὲρ τὴν σφαῖραν τῆς διηγήσεως, μάλιστα δὲ τῆς περιγραφῆς, διότι τὸ περιγραφικὸν τοῦτο εἶνε ὁ ἐπικρατῶν τοῦ ποιητικοῦ εἶδους τοῦ ποιήματος τοῦτου χαρακτήρ. Ὁ ποιητὴς φαίνεται ὡς πρὸς οὐδὲν ἄλλο ἀποβλέψας, ἢ πρὸς τὸ νὰ περιγράψῃ ἥθη καὶ ἔθιμα τῶν ἀρχαίων, ἐπιλαμβανόμενος καὶ τῆς ἐλαχίστης πρὸς τοῦτο ἀφορμῆς, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν παρεμβάλλων τὰς περιγραφὰς ταύτας ἀσκόπως πολλάκις καὶ ἄνευ οὐδεμιᾶς ἀνάγκης. Ἡ δὲ εὐρεσις τοῦ μύθου καὶ ἡ ἀνάπτυξις αὐτοῦ εἶνε μικροῦ λόγου ἀξία καὶ ἀνίκανος νὰ γεννήσῃ διάφορον εἰς τὸν ἀναγνώστην μέγα καὶ ἰσχυρόν. Μετὰ τὴν διδασκαλίαν τῆς Ὁρεστείας ἐντυγχάνουσι πρὸς ἀλλήλους ὁ ὠρμος ἤδη τὴν ἡλικίαν Φειδίας καὶ ὁ νεαρὸς Περικλῆς, ὁ μὲν ὀνειρευόμενος σχέδια καλλιτεχνικά, ὁ δὲ πολιτικά, συνομιλοῦσι, καὶ εὐρίσκουσιν ἀλλήλους προθύμους εἰς τὴν καλλιτεχνικὴν διακόσμησιν τῶν Ἀθηνῶν, ἰδίως εἰς τὴν ἰδρυσιν τοῦ ἐκ χρυσοῦ καὶ ἐλέφαντος περιφήμου ἀγάλματος τῆς Ἀθηνᾶς. Τοῦτο καὶ ἐγένετο μετὰ τινά ἔτη. Ἀλλ' ὁ Φειδίας, συκοφαντηθεὶς ὑπὸ τοῦ δούλου του Μένωνος ὡς ὑπεξελὼν μέρος τοῦ εἰς τὸ ἄγαλμα τῆς θεᾶς ἀφορισθέντος χρυσοῦ, φυλακίζεται. Εἰς τὴν φυλακὴν του ἔρχεται ὁ Περικλῆς, πρὸς παρηγορίαν του βέβαια, καὶ εὐρίσκει αὐτὸν παραλαλοῦντα, ἐπ' ἀνέρχεται καὶ τὴν ἐπιούσαν, καὶ τὸν εὐρίσκει νεκρόν. Ἰδοὺ κατ' οὐσίαν ὅλη ἡ ὑπόθεσις τοῦ ποιήματος. Οὐδὲν ἔχνος ἐσωτερικοῦ παθολογικοῦ συνδέσμου, οὐδεμίαν αἰτιολογικὴν συνάφειαν τῶν διαφόρων τῆς ὑποθέσεως μερῶν. Ὁ ποιητὴς ἠθέλησε προφανῶς νὰ μιμηθῇ τὸν κλασικὸν λεγόμενον στῦλον, ἀλλ' ἀπέτυχε, καὶ ἔμεινεν ὅπως ἦτο ῥωμαντικός. Μιμᾶται τις τοὺς κλασικούς, ὅχι ὅταν ἐπιμεληθῇ μόνον τοῦ λεκτικοῦ καὶ τῆς ἐξωτερικῆς φράσεως τοῦ λόγου, διότι τοῦτο δὲν ἀρκεῖ, ἀλλ' ὅταν μάλιστα κατορθώσῃ νὰ διαμορφώσῃ κλασικῶς αὐτὴν τὴν ἐσωτερικὴν οὐσίαν τῆς

ποιήσεώς του, ὅταν κατορθώσῃ νὰ συμπυκνώσῃ ὅλον του τὸν ποιητικὸν πλοῦτον εἰς ὀλίγους σχετικῶς στίχους οὕτως, ὥστε εἰς πολλάκις καὶ μόνος στίχος νὰ περιέχῃ ἐν ἑαυτῷ ὁλόκληρον κόσμον ἰδεῶν, νὰ χρησιμεύῃ, οὕτως εἰπεῖν, ὡς θυρίς, δι' ἧς νὰ ἐξανοίγεται ἄποψις εἰς εὐρὺν καὶ καλλιθέατον ἰδεῶν ὄριζοντα. Ἀλλὰ πῶς κατορθοῦται τοῦτο; Ἀγνοῶ, οὐδ' εἶνε εὐκολον πρᾶγμα ἡ ἀνακάλυψις τοῦ μυστηρίου τούτου, ἥτις ἀπόκειται εἰς μόνον τὸ δαιμόνιον βλέμμα ποιητοῦ μεγαλοφυοῦς. Ἀλλὰ μὴν ὁ ἡμέτερος ποιητὴς δὲν κατόρθωσε τοῦτο, οὐδὲ μακρόθεν, ἐν τῷ προκειμένῳ δηλονότι ποιήματι· ἰδοὺ διὰ τί ἀναγκαζόμεθα νὰ παραθέσωμεν τεμάχιον ὅχι ἐκ τοῦ στελέχους τοῦ ποιήματος, ἀλλ' ἐκ τῶν, οὕτως εἰπεῖν, δίκην παρασίτων φυτῶν προσπεφυκότων εἰς αὐτὸ μερῶν, τῶν περιγραφικῶν, τὸ μέρος ὅπου περιγράφεται τὸ παρὰ τῷ Περικλεῖ συμπόσιον:

« Ἐσπέρα εἶνε τῆς λαμπρᾶς ἡμέρας
Ὁ Περικλῆς τοὺς φίλους συναγείρας,
Ποιεῖτ' ἀρχῆς καλῆς καλὸν τὸ πέρας,
Καὶ περὶ πλήρεις ἀργυροῦς κρατῆρας
Τοὺς φίλους ἐστιᾷ.

Καίουν χρυσᾷ πολὺμυξοὶ λυχνίαι
Ἀπὸ λευκῶν τοῦ Τάραντος λυχνούχων,
Ὅπου θά πλουν φίλοι νεανίαι,
Ὅπου θά πῖν μετ' αὐτῶν ὁ προῦχων
Ὅμοῦ τῶν Ἀθηνῶν.

Ἐπέρναν τὸ δεῖπνον οἱ συμπόται,
Παρασκευὴν Σικελικῶν μαγείρων,
Αἱ τράπεζαι ἀπῆρθησαν αἱ πρῶται,
Καὶ φέρεται γλυκὺς ἐντὸς κρατῆρων
Οἶνος Κλαζομένων.

Ἀπλοῦντ' ἐπὶ κλινῶν ταπητοστρώτων
Τοῦ Περικλέους οἱ συνδαιτυμόνες,
Καὶ πρὶν ἔτι ἀρχίσωσι τὸν πότον
Τὰς κόμας τῶν κισσοῦ κοσμοῦσι κλώνες
Καὶ ῥόδων εὐθαλῶν.

— Εἶναι πολὺ τὸ πλῆθος τῶν ἐταίρων.
Ἐγγὺς τοῦ Περικλέους ὁ Φειδίας,
Σεμνὸς καὶ ἀνδραγαυίας γέρων,
Καὶ παρ' αὐτῷ ὁ νεαρὸς Λυσίας,
Μετράχιον καλόν,

Ἀκαλοῦσι μὲ τὴν κόρην τῆς Μιλῆτου,
Αὐτὸς μὲν Ἀφροδίτας σχεδιάζων,
Ἐκεῖνος δὲ ἀπὸ τοῦ μελιρρότου
Τῆς Ἀσπασίας στόματος σπουδάζων
Τερπνὴν ῥητορικὴν.

Ἐκεῖ, ἐπ' ἄλλης κλίνης κεῖντ' ἐκταδὴν
Ὁ Ἀγοράκριτος καὶ Ἀλκαμένης,
Ἐπαρωτώντες τὸν Ἀλκιβιάδην,
Παῖδα καλόν, ἂν ἤδη ἐρωμένης
Φέρει ζυγὸν γλυκύν.

« Ἐγγύς φαιδρὸν καὶ θορυβῶδες σμήνος
Νέων ἀνδρῶν λαλεῖ μεγαλοφώνως,
Κ' ἐν μέσῳ τῆς ομάδος ὁ Ἰκτίνος,
Εἰς τὴν οἰκοδομὴν τοῦ Παρθενῶνος
Τὸν ἑμίλον μῦθον.

Ὡς γέλωε δὲ τῆς Ἰλαρᾶς πληθὺς
Παράσιτός τις Χρέμης, ἔτι νήφων
Φωνάζων ὅτι γρήγορος εἶν' ὁ βίος,
Καὶ ὑποσχόμενος αὐτὸν τὸν γρήγορον
Νὰ λύσῃ, πρὶν πῦν.

Σὺν ταῦτοις ὀρχηστῶν καὶ αὐλητρίδων,
Κιθαρωδῶν καὶ τεχνιτῶν τῆς λύρας,
Καὶ νεαρῶν Κορίνθου ὀρχηστρίδων,
Εἶχεν ἐκεῖ ὁ ξένος συνεγείρας
Ὅμάδα εὐπληθῆ.

Οὕτω φαιδρὸν τὸ δεῖπνόν του περᾶν
Τῶν εὐωχούντων τὸ ποικίλον σμήνος,
Ἐλάλει μετὰ πόθου ἀναμένον
Λαλίστερον νὰ γείνῃ, ἔταν οἶνος
Εἰς κύλικας χυθῆ.

Σπονδαί, παιδιές ἐπαυσαν, καὶ τέλος
Ἦρχισ' ὁ πότος τῶν φαιδρῶν ἐκέρων.
Προπόσεις πίνονται, ἔχει δὲ γέλωε,
Τὴν ἡλικίαν λησμονεῖ ὁ γέριον,
Τὰ ἔτη του ὁ παῖς.

Οὐδεὶς συμποσιάρχης διατάττειν,
Πίνει καθεὶς, ὡς θέλει, ἢ φιᾷλη.
Εἶναι φαιδρὰ, ἰδέε' ἢ ἀμιλλά των,
Κενοῦτ' ἢ μία κύλιξ, πάραυτ' ἄλλη
Ἐπεταί τὰς λοιπαῖς. »

(Περὶ τῶν γραμματικῶν σφαλμάτων ἴδε Σημ. Β.)

Ἐὰν ὁ προηγούμενος ποιητὴς ἐφάνη ἔχων κλασι-
κὰς διαθέσεις, ὁ ποιητὴς τοῦ ἐβδόμου καὶ τελευταίου
ποιήματος τοῦ « Ἀγνώστου καὶ τοῦ Ἐγερτηρίου »,
εἶνε ῥωμαντικὸς καθαρὸς καὶ ἄκρατος. Αἱ ποιητικαὶ
παρφοραὶ τοῦ Μαμφρέδου, τοῦ Child Harold, τοῦ
Γκιαούρ, καὶ τόσων ἄλλων ὑποχονδρικών καὶ σπλη-
νικών ἥρώων τοῦ λόρδου Βύρωνα, ἡ ἐλεγειακὴ με-
λαγχολία τοῦ Λαμαρτίνου, ἡ καθολικὴ εὐσέβεια τῶν
Ρενὲ καὶ Ἀτταλά τοῦ Chateaubriand, καὶ αἱ κατὰ
τῶν κοινωνικῶν καθεστώτων φλογερὰ καὶ εὐγλωττοὶ
παραδοξολογίαι τῆς George Sand, οἱ τελευταῖοι
οὗτοι σπινθηρες τοῦ ὁσημέραι ἀποσβεσνυμένου ποιη-
τικοῦ λόγνου τῆς κατὰ πολλοὺς λόγους γεγηρακυίας
ἐσπερίως Εὐρώπης, ἐρρίφθησαν πολὺ ἐνωρὶς δυστυ-
χῶς καὶ εἰς ἡμᾶς ἐδῶ τοὺς κατοίκους τῆς Ἀνατο-
λῆς, καὶ ἀνέφλεξαν εἰς τὰ στήθη πολλῶν ἐκ τῶν ἡ-
μετέρων ποιητῶν πάθη φαντασιώδη καὶ ἀνύπαρκτα,
τὰ ὅποια ἐκεῖ μὲν, παρὰ τοῖς Ἐσπερίοις, ἔχουσι τὸν
λόγον αὐτῶν εἰς τὰς περὶ αὐτοὺς κοινωνικάς, θρη-
σκευτικὰς καὶ ἠθικάς περιτάσεις, ἀλλὰ οὐδένα λόγον
εἶνε δυνατόν νὰ εὕρωσι καὶ εἰς τὸν μόλις ἀναγεννώ-

μενον νεαρὸν ἡμῶν πολιτισμόν. Ἐκ τῆς ἐπιδη-
μίας ταύτης ἐπαθε δυστυχῶς καὶ ὁ τελευταῖος οὗτος
ποιητὴς. Ἐὰν μοὶ εἴπωσιν, ὅτι ἄγγλος τις λόρδος, ἐ-
πειδὴ ὁ μάγειρός του ἔκαυσε τὸ πουθίγγον του, ἐ-
μίσησε τὴν κοινωνίαν καὶ τοὺς ἀνθρώπους, καὶ φυ-
γὼν τὴν πατρίδα του, ὑπῆγε νὰ ἐπισκεφθῇ τὰ ἐρεῖ-
πια τῆς Νινευτ, διὰ νὰ ἀλλάξῃ τὸν αἶρα του, τὸ εὐ-
ρίσκω πολὺ φυσικὸν καὶ εὐεξήγητον πρᾶγμα, τὸ ἐν-
νοῶ. Ἀλλὰ πῶς εἶνε ποτε δυνατόν, ἑλληὴν ποιητὴς,
νέος καὶ πλήρης ὀργασμοῦ, ὅστις τρώγει πάντοτε τὸ
πουθίγγον, ὅπως τὸ εὔρη, καὶ καυμένον καὶ ἄκαυστον,
μισήσας νὰ λησμονήσῃ καὶ νὰ φύγῃ τοὺς ἀνθρώ-
πους καὶ τὴν κοινωνίαν, καλῶς ἐχόντων τῶν πραγ-
μάτων, καὶ νὰ χάσῃ οὕτω τὴν εὐκαιρίαν καὶ εὐχαρί-
στησιν νὰ στέλλῃ κατ' ἔτος τὰ ποιήματά του εἰς τὸν
ποιητικὸν διαγωνισμόν, τοῦτο δι' ἡμᾶς τοῦλάχιστον
εἶνε ἀκατάληπτον. Καὶ ὅμως ταυάντη εἶνε ἡ ὑπό-
θεσις τοῦ τελευταίου τούτου ποιήματος. Ὁ Ἄγνω-
στος εἶνε εἰδὸς τι μελέτης ποιητικῆς, σειρὰ στοχα-
σμῶν ποιητικῶν, καὶ οὐδὲν πλέον διότι ὁ μῦθος του
εἶνε οὐδαμινὸς σχεδόν, οὐδ' ἐννοοῦμεν πῶς εἶνε δυ-
νατὸν νὰ « δώσῃ διαφόρους » περιπετείας » εἰς ποίημα
τοιούτου καὶ « νὰ φθάσῃ εἰς τὴν δέουσαν λύσιν », ὅπως
λέγει ἐν τῇ πρὸς τὴν ἐπιτροπὴν ἐπιστολῇ του, ὁ
ποιητὴς. Ὁ Ἄγνωστος, νέος ποιητὴς ἄνευ ὀνόματος,
καὶ αὐτὸ τοῦτο ἄγνωστος, φεύγει τὴν κοινωνίαν καὶ
τοὺς ἀνθρώπους, καὶ διανύει τὸν βίον του εἰς τὴν
ἐρημίαν, σύντροφόν του μόνον ἔχων αἰγαγρόν τινα,
τὴν ὁποίαν ἀποκαλεῖ Ἄλμα. Τί κάμνει δὲ ἐν τῇ
ἐρημίᾳ ἐκείνῃ ὁ ἥρως οὗτος ὁ ποιητικὸς, ὁ ἄνευ κουράς
Ἰωκελῦνος οὗτος; Δὲν κάμνει τίποτε. Περιπατεῖ,
συνδιαλέγεται μὲ τὸν οὐρανόν, τοὺς ἀστέρας, τὴν σε-
λήνην, καὶ τὰ ἄνθη γράφει στίχους, ὅπερ ἀποκρύ-
πτει μὲν ὁ ποιητὴς, μαντεύομεν ὁμῶς ἡμεῖς καὶ ἀ-
γαπᾷ τὴν Ἄλμαν καὶ Ἐκείνην. Ποίαν ἐκείνην; Ἄς
τὸ εἴπωμεν, ἀλλ' ὑπὸ τὴν σφραγίδα τῆς ἐχεμυθίας,
διότι ὁ Ἄγνωστος θέλει νὰ μένῃ ἄγνωστος ὁ πρὸς
ἐκείνην ἔρωσ του, ἀγαπᾷ τὴν Μαρίαν. Ἐπέχομεν μέ-
χρι τούτου τὴν ἐκθεσιν τῆς ὑποθέσεως τοῦ ποιή-
ματος καὶ τὴν ἀνάλυσιν αὐτῆς, συντομίᾳς χάριν, καὶ
διότι, ἐὰν προσχωροῦμεν, δὲν θὰ ἐκάμνομεν τίποτε
ἄλλο, εἰμὴ νὰ ἐξελέγχωμεν τὰς λογικὰς παραδοξο-
λογίας, αἵτινες ἀποτελοῦσι τὸ κρηπίδωμα τοῦ ὅλου
ποιήματος. Καὶ ταῦτα μόνον περὶ τῆς οὐσίας τοῦ
Ἀγνώστου, διότι ἡ μορφή πάσχει ἔτι μάλλον ἀνιάτους
ἐλλείψεις. Ὁ ποιητὴς φαίνεται κατὰ πρᾶξιν μάλλον
τριφθεὶς εἰς τὴν χρῆσιν τῆς γλώσσης, καὶ οὐδέποτε
ἐγκύψας σπουδαίως καὶ ἐμβριθῶς εἰς τὴν μελέτην
αὐτῆς διὰ τοῦτο οὐδ' ἐπιχειροῦμεν καὶ νὰ κατα-
δείξωμεν τὰ γραμματικὰ λάθη, τὰς νόθους χρήσεις
λέξεων, καὶ τὰ παρόμοια. Καὶ ὅμως τὸ ποίημα
τούτο, ὅπερ στερεῖται τόσας ἀρετάς, καὶ ἔχει τόσας

ἐλλείψεις, ἔχει μίαν μεγάλην καὶ σπανίαν ἀρετὴν, ἥτις λείπει ἀπ' ἀπάντων τῶν ἄλλων. Ἡ ἀρετὴ αὕτη εἶνε ἡ ἐμπνευσις, ἡ γνησίᾳ καὶ ἀληθῆς ποιητικὴ ἐμπνευσις. Ἐδῶ, ὑπὸ τοὺς στίχους τούτους τοὺς παραδόξους, ὑπὸ τοὺς στοχασμοὺς τούτους τοὺς παραλόγους καὶ ὑποχονδριακοὺς, αἰσθανόμεθα καὶ ἀκούομεν τοὺς παλμούς καρδίας ποιητικῆς. Ὅλον τὸ ποίημα ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους εἶνε σειρά ἀδιάκοπος γογγυρισμῶν, καὶ ὁμοίως, ἐν ᾧ ὁ ἀναγνώστης ἀπαυδᾷ καταβαλλόμενος ἐκ τῶν ἀλλεπαλλήλων βρυμάτων τῶν ῥωμαντικῶν ὑπερβολῶν καὶ τοῦ ληκυθίου στόμου, λάμπει τις αἰφνιδία ἰδέα καίνοφانوῦς καὶ πρωτοτύπου θαμβῶναι τοὺς ὀφθαλμούς του. Καὶ ἡ λάμπει ἐκείνη δὲν εἶναι ψευδὴς καὶ τεχνητὴ ἡ ἰδέα ἐκείνη εἶνε ἀληθῆς ποιητικὸς ἀδάμας. Τεμάχιον ἐκλεκτὸν εἶνε δύσκολον ν' ἀποσπᾷται τις ἐκ τοῦ ποιήματος τούτου, διότι ὅλα ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους τὰ μέρη αὐτοῦ εἶνε ἐπίσης καλὰ καὶ ἐπίσης κακὰ. (Ἰδε παραδείγματα τοῦ λεγομένου εἰς Σημείωσιν Γ'.) Διὰ τοῦτο ἀποσπῶμεν πρὸς ἀνάγνωσιν ὅ,τι τύχη. Ἰδοὺ ἡ ἀρχὴ π. χ. τοῦ ποιήματος:

Ἐκαστος στίχος στεναγμός,
Πᾶσα στρόφι του θρήνος,
Πᾶσα ἰδέα του παλμός·
Δὲν ἔγραψεν Ἐκεῖνος,

Ἡσθάνετο καὶ ἔκλαιε, καὶ ἦσαν δάκρυά του,
Κ' ἦτον αὐτὸς ὁ ἴδιος, ἐκεῖνος τῆς ματρᾶς του.
Ἀπὸ οὐδένα ποιητῆς ποτὲ δὲν ἐκαλεῖτο,
Ἀλλ' ὅμως ἦτο ποιητής, ἂν ποιητὴς δὲν ἦτο.
Ἡ Μοῦσα ἐλησμονήσεν ἐν τέκνον της ἀφρόνως,
Κ' ἔγινε Μοῦσα δι' αὐτὸν ὁ ἔρως καὶ ὁ πόνος,
Κ' αἱ φλογεραὶ ἐμπνεύσεις του ὑπῆρξαν ἡ ζωὴ του.
Τὰς εἶδε μόνον ὁ θεὸς καὶ μόνον ἡ ψυχὴ του!
Καὶ ἴσως τὰς ἐπρόφερε ποτὲ μετὰ δαίλιας,
Ὅχι ἐμπρὸς, ἀλλὰ μακρὰν, ὀπίσω τῆς Μαρίας...
Εἶνε μεγάλοι ποιηταί, καὶ ἱερεῖς μεγάλοι,
Ὅσοι νὰ γράβουν ἀγνοοῦν καὶ ἡ ψυχὴ του ψάλλει.
Αὐτοὶ δὲν ἐξαυτίζονται εἰς τὰ ποιήματά των,
Κλαίουσιν τὸ πᾶρ εἰς τὴν ψυχὴν καὶ μένει ἡ πυρὰ των.

Καὶ ἀλλαχόθι:

Κρυπτόμενος εἰς μελανόν, πολύπτυχον μανδύαν,
Ἐντὸς δρυμόνων σκατεινῶν ἐζήτει τὴν Μαρίαν.
Ἐστῆναζεν εἰς τῆς δρυὸς τοὺς κλάδους ὑποκάτω,
Καὶ τὴν βαθεῖαν σιωπὴν ὡς ᾄσμα ἠκροῦσθαι.
Τὴν σιωπὴν; Ἀλλ' ἡ σιγὴ ἔχει φωνάς; — Καρμίαν
Διὰ τοὺς ἄλλους, πλὴν πολλὰς εἰς ποιητοῦ καρδίαν.
Κ' εἰς τοῦ θανάτου ἡ σιγὴ πλανᾶται τὰ ἐδάφη,
Ἀλλ' ἔρως πόσα δὲν ἠπλοῦν εἰς τὴν ψυχὴν οἱ τάφοι;
Ναί, ἤκουε τὴν σιωπὴν, ἀκίνητος ὡς φάσμα,
Τὸ πρῶτον κ' ἔσχατον αὐτὸ τῆς Οἰκουμένης ᾄσμα.
Μὲ σόννησιαν τοῦ ποταμοῦ τὸ κάλλος ἰθαῖναι·
Εἰς τῆς Παντέλης ἔτρεχε τὰ περιλμένα ὄρη,
Κ' ἐσύναζεν ὑπὸ τὸ φῶς τῆς ἀργυρᾶς σελήνης,
Εὐώδη ἄνθη τῶν ἀγρῶν εἰς τὸνομα Ἐκεῖνης.
Ἄνθη, στολὴ τοῦ Ἑρωτος, ἀλλὰ καὶ τοῦ μνημείου,
Εὐώδεις στίχοι τοῦ θεοῦ, πνοὴ τοῦ Αἰωνίου!

Πῶς ἡ ψυχὴ του ἄλλοτε εἶχε εἶχεν ἀγαπήσει.
Μακρὰν σὰς δὲν ἠδύνατο οὐδὲ στιγμὴν νὰ ζήσει.
Ἐπόθει νίος νὰ σθεσθῇ εὐώδης ὡς τὰ μύρα,
Καὶ ν' ἀγαθῇ τὸν οὐρανὸν μὲ ἄνθη εἰς τὴν χεῖρα...
Πολλάκις ἐμπροσθεν βωμοῦ ἐρήμου ἐκκλησίας
Ἡτένιζεν ὁ χωρικὸς ἐμπρὸς τῆς Παναγίας
Γονυπετὴ τὸν ποιητὴν εὐχὰς νὰ ψιθυρίσῃ,
Καὶ μ' ἄνθη τὴν ἁγίαν τῆς εἰκόνα νὰ σταλίσῃ.
Ἐπόδακρος τὴν ἔδωκε καὶ τῇ προσεμεῖδία,
Ἡ Παναγία δι' αὐτὸν ἐλέγχετο Μαρία.
Κ' ἐφρόνει, ἄνθ' εἰς τὴν σεπτὴν εἰκόνα τῆς προσφέρων,
Ὅτι λαμβάνει ἐξ αὐτῶν κ' ἡ κόρη τῶν αἰθέρων.

Καὶ ἀλλαχοῦ:

Ναί, οὐδ' ἐκείνη ἔμαθεν οὐδέποτε τίς ἦτο,
Τι δι' αὐτὴν ὑπέφερε καὶ πῶς ἀπεκαλεῖτο.
Φεῦ! ἡ ἁγία ἀρετὴ ἐπὶ τῆς γῆς δὲν θάλλει,
Οὐδ' ἔχουσιν ὀνόματα οἱ ἀληθῶς μεγάλοι!
Ὅμοίως εἰς τοὺς κυανοὺς δὲν βλέπομεν αἰθέρας
Ποτὲ μὲ ὀφθαλμὸν γομνὸν τοὺς ἐκλεκτοὺς ἀστέρας.
Εἴν' ὑπεράνω μας πολὺ, κ' ἐκ τούτου ἀγνοοῦνται,
Κ' ἐκ τούτου οἱ μικρότεροι μὲ θάρβος θεωροῦνται.
Ναί, μέγας ἔπως ἐννοοῦν οἱ ἄνθρωποι, ἐκεῖνος
Δὲν ἦτο, δὲν ἠθέλησε νὰ γείνη· ἦτο κρίνος
Βλαστήσας ὑπὸ τὴν σκιάν, κ' ὑπὸ σκιάν αὐξήσας,
Ψάλλτης, ἐντὸς τοῦ τόνου ἐκείνης κελαδησας.
Ῥυαὶ ἐρήμου διαυγῆς, εἰς τὰς ἐρήμους ῥέων,
Καὶ ζέφυρος παρθενικὸς, μακρὰν τοῦ κόσμου πνέων.
Ἦτον ἀγγέλου ὄνειρον ἡ ὑπαρξίς του ἔλη,
Ἐμυροδύλει οὐρανόν, κ' ἐκεῖνον ἀνεπόλει.
Δὲν ἔζη· ὄνειρεύετο, ῥεμβάζων ἐπλανᾶτο,
Ἀπεκοιμήθ' εἰς τὴν Ἑδέμ, κ' ἡ γέρθη ἐδῶ κάτω.

Τὸ δεύτερον ποίημα τὸ προσκρητημένον εἰς τὸν Ἄγνωστον, καὶ ἐπιγραφόμενον «Ἐγερτήριον», εἶνε ὅλως πολιτικόν, καὶ ἐπικυροῖ ἔτι μᾶλλον τὴν περὶ τοῦ ποιητοῦ τούτου κρίσιν ἡμῶν, ὅτι τὰς ἐμπνεύσεις του, τῶν ὁποίων, ἔπως εἶδομεν, εἶνε τὰ μάλιστα δεκτικὸς, ζητεῖ ὅχι εἰς ἑαυτὸν καὶ εἰς τὸ ἔθνος του, ἀλλ' εἰς ξένας φιλολογίας καὶ ἱστορίας. Πῶς εἶνε δυνατόν ὁ ποιητὴς, ὅστις ἐπλασε, κατ' εἰκόνα βέβαια ἑαυτοῦ καὶ ὁμοίωσιν, ποιητὴν, τόσον εὐαίσθητον καὶ αἰρὸν, ποιητὴν, ὅστις ἦτο κρίνος βλαστήσας ὑπὸ τὴν σκιάν, ῥυαὶ ἐρήμου διαυγῆς, καὶ ζέφυρος παρθενικὸς, πνέων μακρὰν τοῦ κόσμου, τοῦ ὁποίου ἡ ὑπαρξίς ἦτο ἀγγέλου ὄνειρον, καὶ ἐμυροδύλει οὐρανόν, ποιητὴν, ὅστις πρῶτην φοράν ἐπὶ ζωῆς του ὠργίσθη, ὅτε εἶδε κυνηγὸν φονεύσαντα πτηνόν τι—φονεύσαντα πτηνὸν ἀθώον, τὸν ἄγριον κυνηγόν, τὸ θηρίον!—πῶς εἶναι λέγω δυνατόν, ὁ αὐτὸς ποιητὴς νὰ ψάλλῃ ἔπειτα σφαγὰς καὶ νὰ ὄνειρεύεται αἱματοχυσίας; Ὅπως ἐκεῖ δὲν ἐνεπνέετο ἐξ ἑαυτοῦ οὐδ' ἐκ τοῦ ἔθνους του, ἀλλ' ἐκ φιλολογικῶν ξένων, οὕτω καὶ ἐνταῦθα τὰς ἐμπνεύσεις του ἐζήτησεν εἰς ξένην ἱστορίαν, καὶ ταύτην δανείαν ἐκ δεκάτης καὶ ἑκατοστῆς ἴσως χειρὸς. Ἡ κατ' ἄλλον λόγον περὶ τοῦ «Ἐγερτηρίου», ὑποδεστέρου πολὺ κατὰ τὴν ποιητικὴν ἀξίαν τοῦ Ἀγνώστου, κρίσις ἡμῶν, εἶνε ἡ αὕτη

καὶ ἡ περὶ τῶν *Τάφων τῆς Ἀργολίδος*. Οὐδὲν ἴσως ἔβλαψε τὴν νεωτέραν ἡμῶν ἑλληνικὴν φιλολογίαν ἐν γένει, ἰδίως δὲ τὴν ποίησιν, ὅσον ἡ πολιτικὴ. Ἡ πολιτικὴ ἀπεξέφραξε καὶ κατεμάραντε τὰς εὐγενεστέρους δυνάμεις τοῦ νέου ἑλληνικοῦ ἔθνους, καὶ αἱ Μοῦσαι οὐδέποτε ἔμειναν ἥσυχαι καὶ ἀνεπηρέαστοι ἀπ' αὐτῆς. Ἡ πολιτικὴ εἶνε ἔργον καὶ μέλημα τοῦ παρόντος· ἀλλ' ὁ θέλων ν' ἀφισπασθῇ εἰς τὴν λατρείαν τῶν Μουσῶν, ἃς ἀποσκορακίσῃ μακρὰν ἀφ' ἑαυτοῦ τὴν πολιτικὴν, ἐνθυμούμενος, ὅτι αἱ Μοῦσαι εἶνε θυγατέρες τῆς Μνημοσύνης, ὅτι ὁ ποιητὴς τότε εὐρίσκει τὴν ἀλήθειαν, οὐ μόνον τὴν ἱστορικὴν, ἀλλὰ καὶ τὴν ποιητικὴν ἀλήθειαν τῶν πραγμάτων, ὅταν διὰ τοῦ χρόνου καταστήσῃ αὐτὰ ἀντικείμενον τῆς μνήμης, τῆς Μνημοσύνης. Τὰ πράγματα βλεπόμενα ἀπὸ τῆς περιωπῆς τοῦ παρόντος, φαίνονται θαμβὰ καὶ παραμορφωμένα, διότι, καθὼς ὀρθῶς παρατηρεῖ σοφοῦ ἄνδρος, τοῦ Ἀλεξάνδρου, σοφὸς ἀδελφὸς ὁ Γουλιέλμος Οὐμβόλδος, ὁ θέλων νὰ κρίνῃ τὸ παρὸν καὶ εὖρῃ τὴν ἀλήθειαν αὐτοῦ, ὁμοιάζει μὲ ἄνθρωπον, ὅστις θέλει νὰ ἴδῃ ποῖον σχῆμα ἔχει ἡ νεφέλη, ἐν ᾗ ἴσταται ἐντὸς αὐτῆς (1). Διὰ νὰ ἴδῃ τις καὶ κρίνῃ τὸ σχῆμα καὶ τὴν μορφήν τῆς νεφέλης, πρέπει νὰ ἐξέλθῃ αὐτῆς καὶ νὰ σταθῇ εἰς ἱκανὴν ἀπ' αὐτῆς ἀπόστασιν. Οὕτω καὶ ὁ ποιητὴς· ἐὰν θέλει νὰ λατρεύσῃ τὰς Μούσας, χάριν αὐτῆς μόνον τῆς λατρείας ταύτης, ὅχι δὲ καὶ νὰ μεταχειρισθῇ αὐτὰς ὡς θεραπαινίδας τοῦ παρόντος, πρὸς πολιτικὰ καὶ ἄλλα ἐγκόσμια συμφέροντα, ἃς ἐξέλθῃ τῆς πολιτικῆς νεφέλης τοῦ παρόντος, καὶ τότε ἡ λατρεία του ἔσται ἀρεστὴ καὶ εὐπρόσδεκτος εἰς τὰς θυγατέρας τῆς Μνημοσύνης.

Τοιαῦτα καθόλου εἰπεῖν τὰ τρία ταῦτα τελευταῖα ποιήματα, τὰ ὅποια ὡς ἐξέχοντα τῶν λοιπῶν διακρίνομεν καὶ ἐπαινοῦμεν. Καὶ τὸν μὲν ποιητὴν τῶν *Ὀνύχων* ἐπαινοῦμεν διὰ τὴν ἐθνικὴν αὐτοῦ ἐπιβολὴν νὰ ψάλλῃ τὸν ἱερὸν ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἀγῶνα, τὸν δὲ ποιητὴν τοῦ *Φειδίου καὶ Περικλέους* διὰ τὸ ἐκλεκτὸν καὶ ἐπιμελετημένον τῆς μορφῆς, τὸν δὲ ποιητὴν τοῦ *Ἀγνώστου* καὶ τοῦ *Ἐγερτηρίου*, διακρινόμενον καὶ ἐξέχοντα ὑπὲρ πάντας τοὺς λοιποὺς, διὰ τὴν ποιητικὴν ἔμπνευσιν, τὴν ὁποῖαν ὁμοῦς προτρέπομεν αὐτὸν νὰ ζητῇ εἰς τὴν γνησίαν καὶ ἀνόθευτον τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους συνείδησιν, ὅχι εἰς τὰ ξένα καὶ τὰ ὀθνεῖα, βέβαιος ὢν, ὅτι οὕτω πράττων καὶ ἑαυτὸν καὶ τὴν ἐθνικὴν ἡμῶν φιλολογίαν θέλει τιμῆσαι. Ἀλλ' ἐπειδὴ τὰ ποιήματα τοῦ τελευταίου τούτου ἐξελέγχουσι μὲν τὸν ποιητὴν πεπρωτισμένον ἐκ φύσεως μὲ τὸ θεῖον δῶρον τῆς ποιητικῆς εὐφυΐας, αὐτὰ ὅμως καθ' ἑαυτὰ ἔχουσι πλειοτέρας ἐλλείψεις ἢ ἀρετάς, καὶ στεροῦνται ἐν γένει τὸν βαθμὸν ἐκείνον τῆς

τελειότητος, ὅστις εἶνε ἀναγκαῖος διὰ νὰ παραβληθῶσιν ὁπωσοῦν πρὸς τὰ λοιπὰ ἐν τῷ ἀκαδημαϊκῷ ἀγῶνι τούτῳ συνήθως βραβευόμενα ποιητικὰ ἔργα, διὰ τοῦτο ἡ ἐπιτροπὴ, εὐχομένη καὶ προτρέπουσα αὐτὸν τε καὶ τοὺς λοιποὺς νὰ κατέλθωσι τὸ ἐπιὸν ἔτος ἐρῶμενέστεροι καὶ τελειότεροι εἰς τὸν ἀγῶνα, τὸν μὲν ἐφετεινὸν ποιητικὸν διαγωνισμόν ἀφίνει ἀβράβευτον, ἀπονέμει δὲ τὰ πρωτεῖα τῶν ἐπαίνων εἰς τὸν ποιητὴν τοῦ Ἀγνώστου.

Π. ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΣ, Δ. Ν. ΒΕΡΝΑΡΔΑΚΗΣ.
Α. Ρ. ΡΑΓΚΑΒΗΣ.
Α. Σ. ΡΟΥΣΟΠΟΥΛΟΣ.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ.

ΣΗΜΕΙΩΣΙΣ Α'.

Ἰδωμεν π. χ. τὸ πρῶτον ποιημάτιον τῆς συλλογῆς ταύτης, ὅπερ ἐπιγράφεται « ἡ Καταστροφὴ. »

Ἐν τῇ πρώτῃ καὶ δευτέρᾳ στροφῇ ὁ ποιητὴς περιγράφει, προσιμαζόμενος διὰ γενικῶν φράσεων, τὴν ἐν Ἄργει σφαγὴν τοῦ Κεχαγιάμβε. Ἐν τέλει δὲ τῆς δευτέρας στροφῆς λέγει:

« Ἄλλ' ἔμῳς εἰς μάτην ἔδω δὲν ἐχύθη
Τὸ αἷον αἶμα τασούτων ἀνδρείων. »

Παραλείπομεν τὴν ῥωμαντικὴν λέξιν τοῦ συρμοῦ: ἄγριος, καὶ ἐρωτῶμεν διατί δὲν ἐχύθη εἰς μάτην τὸ αἷμα τοῦτο; Τὸ διότι γνωρίζει μόνον ὁ ποιητὴς, διότι ὁ ἀναγνώστης δὲν μανθάνει τίποτε ἐκ τοῦ ποιήματος, εἰ καὶ προϋποθέτει, καὶ εὐλόγως, ὅτι ἡ ὑπόθεσις τοῦ ποιήματος τοῦτο μάλιστα ἔρχεται ν' ἀποδείξῃ. Καὶ ὅμως ἡ ἐννοια τοῦ διστίχου μένει ἄνευ ἀποδόσεως, ὅπερ κἀκιστον.

Ἐν τῇ τρίτῃ στροφῇ ὁ ποιητὴς ἐπικαλεῖται « τὴν Μοῦσαν νὰ φέρῃ αὐτὸν νὰ θρηνήσῃ » — ποῦ;

« Ἐκεῖ, ἔπου σπεύδει τις ἄπιστος χαίρων,
Σπαράττων ἐμπρὸς καὶ ἀφίνων ὀπίσω
Ἀσπαίροντα βρέφ' εἰς ἀγκάλας μητέρων, »

καὶ προχωρεῖ ἔπειτα ὁ ποιητὴς περιγράφων ἐν ὅλῳ τῷ ποιήματι τὰς σφαγὰς, ὅσας καταπράττει εἰς μίαν οἰκογένειαν ὁ ἄπιστος οὗτος, ὁ τίς. Ἡ ἀπὸ τοῦ γενικοῦ εἰς τὸ μερικὸν μετάβασις αὕτη εἶναι ἀλλόκοτος καὶ κακόζηλος. Ἐὰν ὁ ποιητὴς ἔμελλε νὰ περιγράψῃ ὁλόκληρον τὴν καταστροφὴν τοῦ Ἄργους, καθὼς καὶ ἡ ἐπιγραφή τοῦ ποιήματός (ἡ Καταστροφὴ) καὶ ἡ εἰσθεσις αὐτοῦ προὑπισχνοῦνται, καλῶς ἀλλ' ἀφ' οὗ ὁλόκληρου τοῦ ποιήματος τὸν μῦθον περιορίζει εἰς ἐνὸς καὶ μόνου Ταύρκου, τοῦ τινός, τὴν ἐπίθεσιν, τότε ὅλη ἡ εἰσαγωγὴ καταντᾷ ἄσκοπος καὶ ἀνάρμοστος πάταγος λέξεων, καὶ ληκύθειος στόμ-

(1) W. v. Humboldt's gesamm. Werke, Τόμ. α', σελ. 2.